

Vyhlasujeme verejnú finančnú zbierku BIVIO

Verejnú zbierku zapísalo Ministerstvo vnútra SR do registra verejných zbierok pod registrovým číslom verejnej zbierky 000-2015-01096.

Podporte projekt pre ľudí s mentálnym postihnutím!

Ako môžete podporiť dobudovanie Centra Bivio?

- ✓ Zasláním dobrovoľného príspevku na číslo účtu 2044883553/0200
IBAN: SK20 0200 0000 0020 4488 3553 SUBASKBX

O projekte:

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR (ZPMP v SR) realizuje projekt s názvom Centrum prípravy a zamestnanosti ľudí s mentálnym postihnutím, ktorý je zameraný na vybudovanie vzdelávaco-rehabilitačného Centra BIVIO pre ľudí s mentálnym postihnutím. Každý, kto prispeje, pomôže ľuďom s mentálnym postihnutím získať pracovné zručnosti a umožní im žiť plnohodnotný život. Váš príspevok bude efektívne použitý na vybudovanie centra, kde sa ľudia s mentálnym postihnutím pripravujú na trh práce a dostanú priestor k sebarealizácii.

Viac informácií na www.zmpvsk.sk/Bivio

THE VELUX FOUNDATIONS
VELUX FONDENEN & VELUX FONDEN

INFORMÁCIE ZPMP v SR 3-4 / 2015

Združenie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím v SR

Deň krivých

1

Úvod

3 – 7

Téma 35. výročie ZPMP v SR

- Ťažké (k)roky za nami, ale stálo to za to /// Zuzana Kolláriková
- Bude celoživotné vzdelávanie pre každého? /// Marián Horanič
- Osobnosti / Malé – veľké kroky Slavomíra Krupu /// Katarína Richterová

8-13

Téma Zamestnávanie

- Z inštitúcie do komunity / rozhovor s PhDr. Vierou Záhorcovou PhD. /// Iveta Mišová
- Ako sa to dá – zamestnali sme ľudí s postihnutím /// Martin Palič

14 – 15

Deň krivých zrkadiel

- Desiaty ročník úsmevov v zrkadlách Bratislava /// Jana Zámečníková
- Hnúšťa /// Marianna Balašková
- Banská Bystrica /// Miroslava Petrová

15 – 22

Farby života

23 – 26

Legislatíva

- Dočkali sme sa novínok v školskom zákone /// Ľubica Vyberalová
- Budeme mať komisára pre osoby so zdravotným postihnutím /// Milan Mechura
- Už nebude možné nikoho úplne zbaviť svojprávnosti – rozhovor s JUDr. Zuzanou Stavrovskou a JUDr. Marošom Matiaškom LL.M /// Iveta Mišová

27 – 29

Sociálne služby

- Včasná intervencia už aj na Slovensku? /// Marián Horanič
- Otvorilo sa Centrum včasnej intervencie v Bratislave /// Jana Čajagiová, Erika Tichá

30 – 33

Projekty ZPMP v SR / Dôstojný život – právo, nie privilegium

- Krstili sme knihu /// Kaja Mihalovičová
- Tréning k zodpovednosti: ako to vidím ja /// Jana Zámečníková
- Čo nové, BIVIO /// Marián Horanič

34

Zahraničie

- Európa diskutovala o rodinách a sebaobhajovaní /// Zuzana Kolláriková

35

Správy z centrály

36

53 publikácií ZPMP v SR

ĎAKUJEME SPOLUPRACOVNÍKOM A PARTNEROM NAŠICH PROJEKTOV					

Informácie ZPMP v SR 3-4/2015 /// Občasník /// Vydalo: ZPMP v SR • Štúrova 6 • 811 02 Bratislava /// IČO 00683191

tel: 02/63814968 /// e-mail: zmpvrs@zmpvrs.sk

Dátum vydania: 2. 9. 2015 /// Ročník vydania: 22 /// Redakčne spracovali: PhDr. Iveta Mišová • Mgr. Martina Jarolinová • Mgr. Jana Zámečníková, Mgr. Zuzana Kolláriková /// Redakčná rada: Elena Kopalová • PhDr. Iveta Mišová • Mgr. Magda Papánková • Mgr. Ľubica Vyberalová • Mgr. Zuzana Kolláriková • Mgr. Jana Zámečníková • Mgr. Martina Jarolinová • Mgr. Katarína Richterová • Mgr. Marián Horanič • PhDr. Stefi Nováková

Jazyková korektúra: Mgr. Adriena Pekárová • Mgr. Martina Jarolinová /// foto: archív ZPMP v SR, fotobanky, Wikimedia Commons
Grafická úprava: Zuzana Chmelová /// Tlač: POLYGRAFICKÉ CENTRUM /// www.polygrafcentrum.sk

Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len s výhradným a predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa

Vychádza s finančnou podporou MPSVaR SR /// Objednávky zasielajte na adresu: ZPMP v SR • Štúrova 6 • 811 02 Bratislava

Registované MK SR č. EV 629/08. Podávanie novinových zásielok povolené RP Bratislava č. j. 1591/96 – P zo dňa 10. 4. 1996.

Cena ročného predplatného je 10,- €.

Pár slov na úvod...

V horúcom lete sme vytvorili ďalšie dvojčíslo nášho časopisu. Dočítate sa v ňom opäť niečo z histórie činnosti ZPMP v SR. Tentokrát sme si vzali na mušku tému vzdelávanie a preniesli sme sa ňou k celoživotnému vzdelávaniu ako výzve aj do budúcnosti. Keď sme si dali za úlohu, že spracujeme zoznam vydaných publikácií, netušili sme, že sa dopracujeme k takému počtu, priznáme sa, že nás to potešilo. I v tomto dvojčíslu vám predstavíme ďalšiu významnú osobnosť a jej život, docenta Slavomíra Krupu.

Tému včasnej starostlivosti otvárame priebežne, veľmi nás teší reportáž z novo-otvoreného Centra včasnej intervencie z Bratislavy. Novinky sa udiali i v legislatíve. Skvelou správou je zmena procesných zákonov týkajúcich sa okrem iného i spôsobilosti na právne úkony. Rozhovor na túto tému sme pripravili s JUDr. Zuzkou Stavrovskou a JUDr. Marošom Matiaškom, LL.M. Ďalšou novinkou je schválený zákon o komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím; ide o krok k napĺňaniu Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. A do tretice je tu novela tzv. školského zákona, týkajúca sa konkrétne praktickej školy.

Tesne pred prázdninami zorganizovala europoslankyňa pani Jana Žitňanská workshop o zamestnávaní ľudí so zdravotným postihnutím, ktorý sa venoval nielen pomenovaniu systémových nedostatkov, ale aj pomenovaniu možných riešení, ako situáciu zamestnanosti ľudí so zdravotným postihnutím na Slovensku výrazne zlepšiť. Ako pomáha podporované zamestnávanie v procese deinštitucionalizácie a čo je nové prezentuje PhDr. Viera Záhorcová, PhD. Príkladom dobrej praxe je Dodo, ktorý pracuje v McDonald's už šesťnásť rokov. Čo sa za ten čas naučila a čo zistila firma, sa dočítate v článku Martina Paliča, ktorý by sa tiež dal nazvať „malým historickým exkurzom“.

V každom čísle nemôžu chýbať aktuálne informácie z centrály. Od júna sa toho udialo veľa, preveľa. Jubilejný ročník Dňa krivých zrkadiel, vydanie knihy Stačí ľúbiť. Príbehy rodín s deťmi s mentálnym postihnutím, Bivio, rekondično-integračný pobyt a veľa ďalších informácií. O tom sa tiež dočítate v tomto dvojčíslu a najmä, môžete si vychutnať jeho obrazovú prílohu.

Veríme, že sa nám podarilo priniesť vám zopár nových informácií a vtiahnuť vás do života ľudí s mentálnym postihnutím a ich rodín. Prajeme vám príjemné čítanie.

Vaša redakcia

Vzdelávanie: ťažké (k)roky za nami, ale stálo to za to

Vetu o tom, že ich dieťa „nie je vzdelávateľné“, si mohli pred niekoľkými rokmi vypočuť mnohí rodičia. Nasledoval papier o oslobodení od školskej dochádzky a dilema, neraz až zúfalstvo, čo ďalej... Naozaj sa tie naše deti s mentálnym postihnutím nedokážu v škole nič naučiť? Naozaj je vhodné vyňať ich zo vzdelávacieho systému?

Od začiatku sme vedeli, že to tak nie je. Vždy sa dá posunúť vpred. Niekedy je to samozrejme beh na (veľmi) dlhú trať, ale kde je vôľa, tam je cesta – treba len nájsť správny spôsob a nevzdávať sa.

Téma vzdelávania ľudí s mentálnym postihnutím sa vinie životom nášho združenia ako červená niť. Keď združenie vznikalo, ľudia s mentálnym postihnutím mali možnosť vzdelávať sa v pomocnej či osobitnej škole, no neraz bývali aj celkom oslobodení od školskej dochádzky. Dôsledky takéhoto riešenia situácie pritom ovplyvnili nielen „školské“ roky človeka s mentálnym postihnutím, ale aj celý jeho ďalší život, jeho samostatnosť, možnosť uplatniť sa... A ovplyvnilo to, samozrejme, aj životy jeho rodinných príslušníkov a blízkeho okolia, ktorí museli zabezpečiť o to väčšiu starostlivosť, neraz s nejasnými vyhlídkami budúcnosti.

Združenie dlhé roky komunikovalo s kompetentnými, stretalo sa s odborníkmi, radilo, pripomienkovalo, bojovalo... Svojou organizačnou, ale najmä osvetovou a propagačnou prácou zasahovalo do tvorby zákona a do kvalitatívnych zmien v školách pre deti a mládež so zdravotným postihnutím. Vplyv ZPMP v SR na štátne orgány sa začal prejavovať v mnohých oblastiach a odzrkadlil sa v legislatívnych zmenách školského i sociálneho rezortu, napr. deti s ťažším mentálnym postihnutím sa začali vzdelávať v pomocných školách. Naším úsilím bolo zabezpečiť možnosť vzdelávania pre VŠETKÝCH ľudí s mentálnym postihnutím. Vďaka spolupráci so zahraničím sme vedeli, že sa to dá, že vzdelávať sa dokážu aj ľudia s najťažším stupňom mentálneho postihnutia. Tam, za hranicami, boli neraz nie o krok, ale hneď o dva ďalej – nielenže sa vzdelávať mohli všetci bez rozdielu, ale mohli sa vzdelávať SPOLU. Vrabce začali stále častejšie čvikať o integrácii – a neskôr o inklúzii.

Ako sa menila doba, menil sa aj školský zákon. Po roku 1989 sa nám podarilo presvedčiť pracovníkov vtedajších MŠaV SR a MPSVaR SR o užitočnosti dlhšieho vzdelávania detí s mentálnym postihnutím a od roku 1992 bola pomocná škola 10-ročná (namiesto pôvodných 8 rokov), čo sa ukázalo ako veľmi dobrý krok. Stále to však nestačilo. Bolo potrebné vzdelávať ďalej nielen tých „najšikovnejších“, ktorým zákon umožňoval pokračovať na odbornom učilišti. V roku 1994 sa podarilo predovšetkým vďaka obrovskej snahe pani Mgr. Evy Brestenskej, vtedajšej riaditeľky PŠ na Háľkovej ulici v Bratislave, odštartovať projekt experimentálneho overovania praktickej rodinnej školy pre žiakov s mentálnym postihnutím. 5. 9. 1994 ju začalo navštevovať prvých šesť absolventov pomocnej školy. Dnes má už praktická škola v systéme vzdelávania na Slovensku svoje stabilné miesto.

NOVÉ METÓDY I KONGRES

Je pravdou, že politické zmeny v 90. rokoch potlačili záujem verejnosti o vzdelávanie do úzadia. Napriek tomu sa však postupne dialo stále viac zmien. Okrem spomínaného predĺženia dochádzky a spustenia praktickej školy sa začali vydávať kvalitnejšie a zaujímavejšie učebnice. Rodičia, odborníci i organizácie tretieho sektora získali väčší

vplyv na tvorbu školskej legislatívy, predpisov i spôsobu vzdelávania žiakov s mentálnym postihnutím. Učiteľia si osvojujú nové vyučovacie metódy. Využívajú sa nové a kvalitnejšie kompenzačné a vyučovacie prostriedky, zavádzajú sa nové predmety, obsah mnohých predmetov sa mení. Na vzdelávanie detí s mentálnym postihnutím sa kladie väčší dôraz, vzdelávajú sa aj ťažšie postihnuté deti, cielenejšie sa vzdelávajú žiaci s kombinovaným postihnutím, napr. autizmom.

Stále sa však vzdelávalo segregovane a naďalej tu bola možnosť celkom oslobodiť človeka od školskej dochádzky. V roku 1998 zorganizovalo ZPMP v SR pod vedením PhDr. Viery Záhorcovej v spolupráci s Ministerstvom školstva SR a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR v poradí už **tretí medzinárodný kongres** s príznačným názvom – **Vzdelávanie pre všetkých**. Zúčastnili sa ho prevažne pedagógovia, pracovníci domovov sociálnych služieb, mimovládne organizácie, študenti, ale aj pracovníci štátnej a miestnej správy. Najviac diskutovanou témou bola problematika integrácie detí s mentálnym, ale aj kombinovaným postihnutím, do bežnej triedy. U nás sme už „prvú lastovičku“ – Milku Barlíkovú – mali (článok s názvom *Miluška je prváčka* možno nájsť v archíve, časopis Informácie č. 14/15, r. 1996), ako však jedna lastovička leto nerobí, tak veru leto stále neprichádzalo, hoci sme sa ho už nevedeli dočkať.

PROJEKT MILÉNIUM A UČÍME SA VŠETCI

V roku 1999 minister školstva SR Milan Ftáčnik vymenoval Komisiu na vypracovanie koncepcie výchovy a vzdelávania na najbližších 15 – 20 rokov, a to v zložení prof. dr. Miron Zelina, DrSc., prof. Ing. dr. Ivan Turek, CSc. a doc. dr. Vladislav Rosa, CSc. Projekt s názvom Milénium mal za cieľ zaistiť rovnosť v prístupe k vzdelaniu a zabezpečiť vysokú kvalitu poskytovanej výchovy a vzdelávania na porovnateľnej úrovni s vyspelými európskymi krajinami. Táto dlhodobá koncepcia rozvoja výchovy mala byť základom rozvoja školstva na najbližších 15 – 20 rokov, bez ohľadu na striedanie vlád. V nadväznosti na ňu vznikol nový školský zákon (zákon o výchove a vzdelávaní). Do diskusie o návrhu koncepcie sa zapojilo so svojimi pripomienkami a námetmi aj ZPMP v SR.

Projekt Milénium bol veľkým krokom vpred. Jeho humanistický charakter sa premietol aj do následných novínok v školskom zákone, ktoré nadobudli platnosť 1. 9. 2000. V prvom rade sa zmenili názvy osobitnej a pomocnej školy a zaviedol sa termín „špeciálna základná škola“ (rozlišujúca niekoľko variantov). Ďalšou zmenou bolo, že sa v zákone ukotvila praktická škola pre žiakov, ktorí by nezvládli vzdelávací obsah odborných učilíšť. Ale predovšetkým – **zrušil sa odsek 2 § 37 o možnosti oslobodenia od povinnej školskej dochádzky**. Teraz sa mohli vzdelávať všetky deti, bez ohľadu na druh či stupeň svojho postihnutia. Zákon umožňoval vzdelávať aj deti s ťažkým mentálnym postihnutím, umiestnené v domovoch sociálnych služieb.

Čo sa týkalo integrácie, veľa sa o nej hovorilo, zákon ju umožňoval (bola tu možnosť individuálnej integrácie pri zaradení dieťaťa do bežnej triedy alebo možnosť zriadiť špeciálnu triedu v bežnej škole) – no v praxi na Slovensku poletovalo stále príliš málo lastovičiek...

Viac sa integrácii začal venovať Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou, tiež známy ako antidiskriminačný zákon. O štyri roky neskôr uzrel svetlo sveta aj nový Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon), ktorý vystriedal svojho predchodcu č. 29/1984. Tento školský zákon platí dodnes.

•••
ZPMP v SR sa témou vzdelávania a vzdelávaním ako takým zaoberalo po celý čas, rôznymi formami. Začínali sme spolu, v kruhu, ako rodičia, zdieľajúc vlastné názory a skúsenosti. Neskôr v diskusiách s odborníkmi. Spolupráca so zahraničím, nové poznatky, nové inšpirácie a výzvy. Až sa ZPMP v SR stalo aj učiteľom. Sledovali sme najnovšie trendy, ktoré inšpirovali mnohé naše aktivity. Či už to bolo napr. pripomienkovanie legislatívy, spomínané v článku, alebo vlastná vzdelávacia činnosť. Dnes už len ťažko zrátame to množstvo vzdelávacích stretnutí, diskusií, seminárov, kurzov, tréningov, konferencií..., ktoré sa nám podarilo zrealizovať. Vzdelávali sme široké spektrum ľudí – od tých s mentálnym postihnutím, cez rodičov, študentov, pedagógov, pracovníkov rôznych zariadení, až po samotných odborníkov či zástupcov štátnej správy. Čo chýbalo, snažili sme sa vytvoriť. To, čo bolo zlé, zase zmeniť. Jedno je isté – stále je na čom pracovať.

Spracovala Mgr. Zuzana Kolláriková

Bude celoživotné vzdelávanie pre každého?

Z pohľadu ľudí s mentálnym postihnutím je celoživotné vzdelávanie kľúčovou aktivitou, ktorá môže zásadne podporiť ich samostatnosť a nezávislosť. Aspoň toto hovoria naše poznatky zo zahraničia aj naše skúsenosti vyplývajúce zo vzdelávacích kurzov realizovaných ZPMP v SR. Práve tieto poznatky a skúsenosti sú dôvodom, prečo ZPMP v SR v posledných rokoch intenzívne pracuje na tom, aby sa celoživotné vzdelávanie systemizovalo a aby sa vytvárali príležitosti na vznik a realizáciu vzdelávacích kurzov pre dospelých ľudí s mentálnym postihnutím.

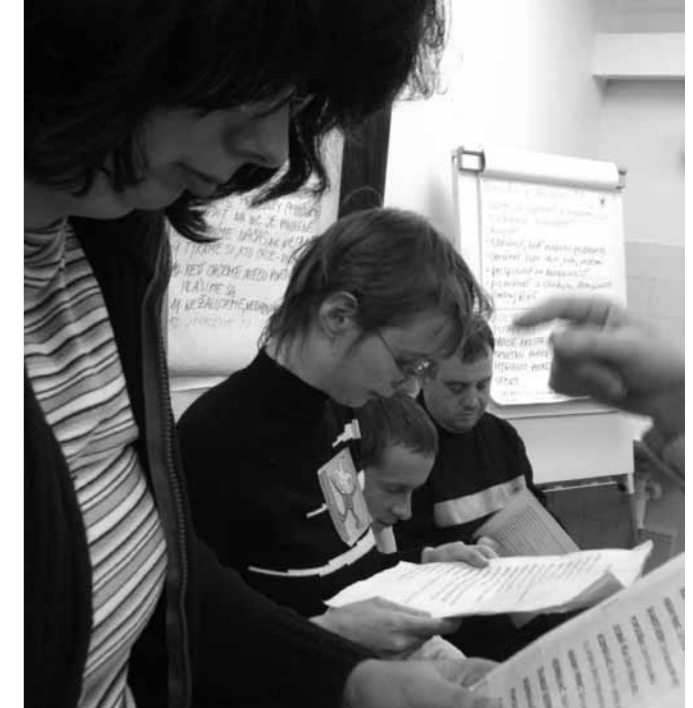
Aj keď celoživotné vzdelávanie možno považovať za zásadný príspevok k rozvoju a podpore samostatnosti a nezávislosti ľudí s mentálnym postihnutím, vytvoriť podmienky na jeho realizáciu je veľmi náročné. Z pohľadu vzdelávacieho systému a oficiálnej podpory je totiž celoživotné vzdelávanie ľudí s mentálnym postihnutím úplne okrajovou, ak nie neexistujúcou témou. Preto sme pri jeho realizácii odkázali iba na projektové zdroje, ktoré sa nezískavajú ľahko.

VYŠKOLILI SME LEKTOROV

Napriek tomu sme v posledných rokoch nezaháľali. Podarilo sa nám získať zdroje a s pomocou zahraničných odborníkov sme vyškolili 11 expertov na vzdelávanie dospelých ľudí s mentálnym postihnutím. Vďaka projektovým zdrojom sme v posledných troch rokoch uskutočnili približne 20 vzdelávacích kurzov v rôznych oblastiach a na rôznych miestach Slovenska, ktorých sa zúčastnilo približne 250 dospelých ľudí s mentálnym postihnutím. Hlavným indikátorom úspechu vzdelávacích kurzov je záujem samotných účastníkov. Ten prakticky vždy prevyšuje naše možnosti. Je to jasný signál, že aj dospelí ľudia s mentálnym postihnutím majú záujem učiť sa nové veci a pracovať na sebe. Ale vysvetliť veľký záujem je možné aj inak – dospelí ľudia žijúci v zariadeniach sociálnych služieb alebo v domácnostiach nemajú dostatok možností, ako zmysluplne tráviť voľný čas či rozvíjať spoločenské kontakty. Motivácia účastníkov je pritom najdôležitejšia pre úspech vzdelávania. Pokiaľ sa o účasti na vzdelávacích kurzoch nerozhodnú ľudia s mentálnym postihnutím sami, ak nepochopia, v čom im ten-ktorý vzdelávací kurz môže skutočne pomôcť, môžeme predpokladať, že celý kurz absolvujú iba ako ďalšiu voľnočasovú aktivitu, ktorá síce má momentálny význam, ale z dlhodobého hľadiska neposúva človeka dopredu.

DÔLEŽITÁ JE MOTIVÁCIA

Ďalším výrazným momentom ovplyvňujúcim úspech vzdelávacích kurzov je aj motivácia a očakávania zariadenia, v ktorom ľudia žijú, alebo ich rodinných príslušníkov. Ako príklad uvediem kurz varenia a starostlivosti o domácnosť. Má význam, aby klient zariadenia sociálnych služieb navštevoval raz týždenne kurz, v ktorom sa postupne učí rozlišovať základné potraviny, spôsob ich uskladnenia, základnú úpravu a prípravu najčastejších potravín, ale učí sa aj pripraviť si zoznam potravín na nákup a prácu s receptami. Dostane v zariadení možnosť rozvíjať tieto zručnosti a bude môcť sám rozhodovať o tom, čo si dnes navarí a kedy bude jesť? Podobne človek, ktorý sa naučí rozdeliť bielizeň podľa farby a materiálu a používať práčku, v niektorých prípadoch aj žehličku – dajú mu v domácnosti možnosť ukázať z času na čas svoje zručnosti a byť tak nápomocný rodine? Prostredníctvom týchto príkladov chcem upozorniť na to, že celoživotné vzdelávanie by nemalo byť iba akýmsi plácaním času a východiskom z núdze. Malo by ísť o aktivity, ktoré majú jasné miesto v individuálnych rozvojových plánoch a smerujú predovšetkým k posilneniu schopností človeka s mentálnym postihnutím žiť samostatný život a sú realizované v spolupráci so zamestnancami zariadenia sociálnych služieb a rodinných príslušníkov. Samozrejme, aby mohlo celoživotné vzdelávanie plniť túto úlohu, musí existovať dostatočná ponuka rôznorodých kurzov, ktoré musia byť primerane geograficky dostupné. A to už naozaj nejde iba z projektových prostriedkov.

Rodinní príslušníci a profesionáli pracujúci s ľuďmi s mentálnym postihnutím by mali s celoživotným vzdelávaním rátať ako so štandardnou možnosťou na rozvoj poznatkov a schopností ľudí s mentálnym postihnutím. Mali by dokonca sami prinášať návrhy na obsahy vzdelávacích kurzov a mali by realizátorom vzdelávania poskytovať spätnú väzbu. Proces deinštitucionalizácie a rozvoj prístupov presadzujúcich samostatnosť a nezávislosť ľudí s mentálnym postihnutím pravdepodobne prispieje k tomu, že vznikne prirodzená potreba rozvíjať schopnosti a vedomosti dospelých ľudí s mentálnym postihnutím. Možno očakávať, že táto potreba nebude viazaná iba na niektoré miesta, ale bude vznikať prakticky na celom území Slovenska.

SME PRIPRAVENÍ VZDELÁVAŤ (SA)?

Je ťažké posúdiť, ako na túto potrebu budú pripravené zodpovedné inštitúcie, a to, ako na ňu zareaguje verejná a štátna správa, ktorá by podľa môjho názoru mala zodpovedať za jej finančnú podporu. Ako dobrý signál môžeme vnímať pripravované zmeny v Zákone o celoživotnom vzdelávaní a v prístupe zodpovedných za ich návrhy a prípravu. Tí totiž, podľa ich vyjadrení, sú zvedaví aj na názor zástupcov ľudí s postihnutím, a plánujú pri tvorbe novely zákona konzultovať aj s takýmito odborníkmi. Keďže na spoluprácu bolo oslovené aj ZPMP v SR, poverení zamestnanci urobia všetko preto, aby sa v budúcom znení tohto zákona pamätalo aj na ľudí s mentálnym postihnutím a aby garantoval podmienky na rozvoj a realizáciu celoživotného vzdelávania pre týchto ľudí. Dovtedy sa budeme snažiť hľadať a nachádzať zdroje, ktoré nám umožnia realizovať vzdelávacie aktivity pre dospelých ľudí s mentálnym postihnutím v čo najširšej miere a pokračovať v presadzovaní systémového prístupu v tejto oblasti.

Spracoval Mgr. Marián Horanič

Malé – veľké kroky Slavomíra Krupu

Stačila jedna otázka a bol z nej dvojhodinový rozhovor. Priekopník a inovátor v oblasti poskytovania sociálnych služieb, doc. PhDr. Slavomír Krupa, PhD., si presne pamätá svoje životné mílniky, osudové stretnutia a momenty, ktoré ho posúvali dopredu. Rovnako presne má zoradené aj priority v živote: na treťom mieste je práca, o stupeň vyššie rodina a prioritou číslo jedna je vyšší cieľ či poslanie človeka v živote. A práve o tejto najvyššej prioritě bol náš rozhovor.

„SLAVO, TÍ ĽUDIA POTREBUJÚ POMOC“

Slavomír Krupa je rodený Bratislavčan, ktorý vyrastal so športom a hudbou, no pre jeho ďalšie smerovanie bol azda najdôležitejší jeho otec, človek so silným sociálnym cítením. Ich rodina vraj bola „veľmi otvorená“. Keď 16-ročný Slavo doniesol domov neznámeho mladíka, ktorý nemal kde bývať, jeho rodičia rozhodli, že v 2-izbovom byte, kde býva ich päťčlenná rodina, sa preňho miesto nájde. „Býval u nás niekoľko mesiacov,“ spomína dnes už o čosi starší Slavomír Krupa a nazýva to svojou prvou skúsenosťou so sociálnou prácou. Okrem jeho rodičov mu jeho životné smerovanie a vyšší cieľ pomohol nájsť aj blízky priateľ jeho otca Ján Rozenberg, alebo Ján Rosa, po ktorom sa dnes nazýva Dom sociálnych služieb na Patrónke v Bratislave. „On toho veľa nenahovoril. Vždy sa na mňa len tak hlbavo pozrel a povedal: Slavo, tí ľudia potrebujú pomoc.“ Rozenberg bol prvým riaditeľom Ústavu mrzáčikov, čo bol vtedy oficiálny názov tohto ústavu po druhej svetovej vojne. Krupa ho tam často navštevoval a po škole nastúpil do svojho prvého zamestnania práve sem.

MUZIKOTERAPIA BOKOM

Krupa vyštudoval liečebnú pedagogiku, resp. muzikoterapiu. Hudbou chcel liečiť a pomáhať. Avšak sám si čoskoro uvedomil, že svoju dobu v tomto mierne predbehol. „Čím viac som vnikal do toho prostredia a problémov, ktoré tu bolo potrebné riešiť, tým viac som si uvedomoval, že aplikácia muzikoterapie poskytne tým ľuďom len mizivé percento pomoci oproti tomu, akú veľkú pomoc by potrebovali v iných oblastiach. Uvedomil som si, že percepčia dobrej hudby a vytváranie pohody mladým ľuďom v systéme, v ktorom sú odlúčení od rodiny, prežívajú vnútorné problémy zo svojho postihnutia, riešia vlastné problémy a obavy o ich budúcnosť proste nemôžem. Vtedy som si povedal, že ak sa systém sociálnych služieb za môjho života zmení, tak potom bude muzikoterapia mať svoje miesto a bude efektívna.“ A tak Slavomír Krupa opustil muzikoterapiu a začal sa sústreďovať na skvalitnenie života ľudí s postihnutím. Vo veľkokapacitnom ústave pre približne 150 mladých ľudí so psychosomatickým postihnutím začal pracovať ako terapeut. V roku 1976 ho menovali za vedúceho výchovy a práca ho úplne pohltila. „Tá práca bola veľmi náročná a ťažká a ja som ukracoval rodinu,“ priznáva Slavomír Krupa. Jedným dychom však dodáva, že jeho rodina – manželka a tri deti pri ňom vždy stáli.

ZATVORENÝ SVET

Veľa sa rozprávame s docentom Krupom o zdravých a nezdravých ľuďoch a o tom, že je nemysliteľné, aby jedni z nich boli vnímaní ako druhotriedni občania. Prínos týchto ľudí pre spoločnosť nie je v ich výkone, ale vďaka nim my, zdraví ľudia, môžeme nadobudnúť výnimočnú životnú hodnotu, vysvetľuje Krupa. A práve tú v Domove sociálnych služieb na Patrónke 7 rokov čerpal. Ako šéf vychovávateľov

začal cítiť potrebu koordinovať pedagógov a terapeutov. Vypracoval systém, ako by to mohlo fungovať. No najviac si uvedomil, aký veľký význam má pre mladých klientov v tomto celoročnom pobytovom zariadení ich rodina. Keďže nie v každom meste mali vhodné sociálne zariadenie, museli deti z rôznych kútov Slovenska odísť zo svojich domovov, od svojich rodičov, do zariadenia s úplne inými, cudzími ľuďmi a s rodičmi sa stretávali veľmi málo. Ich novou „rodinou“ sa stal personál ústavu, bola to však nestabilná rodina, a to sa podpisovalo aj na samotných deťoch, ktoré si nevedeli vytvoriť dlhodobý citový vzťah k dospelým. „Entuziazmus pracovníkov ústavu nemohol vykryť systémové nedostatky,“ vysvetľuje Krupa. „Každý sa tváril, že systém je dobrý, všetko je dobré, až kým v 80. rokoch neprišli rodičia a nepovedali: Dost!“

"Dost!"

Rodičia postihnutých detí, ktoré žili v celoročných stacionároch povedali "Dost!" Nechceme, aby naše deti od nás odchádzali. Chceme ich mať pri sebe. Prvé veľké denné zariadenie zakladal Slavomír Krupa v bývalej budove materskej škôlky v bratislavskej časti Dúbravka. S rodičmi boli deti aj on v dennom kontakte. Navyše veril v silu odborného personálu, ktorý bude deti posúvať ďalej. „IQ nie je jediný faktor, ktorý určuje, aké schopnosti bude dieťa mať,“ vysvetľuje Krupa. Namiesto štandardizovaných testov a tabuľkových hodnotení zavádzal programy vzdelávania a výchovy, ktoré by sa viac prispôbili aktuálnym zručnostiam dieťaťa a potom ich rozvíjali ďalej. Počas jeho 10-ročného pôsobenia v tomto dennom a pobytovom zariadení, ktoré pomenovali po jeho kolegovi profesorovi Karolovi Matulayovi, vytvorili diagnostické oddelenie, v ktorého rámci pre každé dieťa individuálne vypracovali osobitý plán alebo program vzdelávania. Vtedy to bola novinka, dnes je takýto plán už definovaný v zákone. „My nehovoríme, že daný človek nemá problémy. Učíme sa z medicíny. Diagnóza nie je na to, aby človeka odsúdila, ale na to, aby sme našli adekvátnu terapiu. A ten istý princíp platí v sociálnych službách.“ Slavomír Krupa priznáva, že to bola práca na 10 – 12 hodín denne. Dnes by sme ho nazvali workoholikom, on však vysvetľuje že "musel", pretože v tom videl obrovský význam.

ZMENA '89

10 rokov pracoval, komunikoval, vysvetľoval, aký dôležitý je vzťah rodičov s postihnutými deťmi, až mu jedného dňa niektorí rodičia povedali "Dost!" Tentokrát to však bolo v opačnom zmysle. Niektoré slobodné matky, rozvedení rodičia, rodičia viacerých detí, alebo rodiny v kríze už nezvládali na dennej báze zamestnanie, starostlivosť o zdravé deti a špeciálne potreby svojich postihnutých detí. Keďže iné možnosti neboli – dávali deti späť do celoročných stacionárov, kde sa s nimi už viac individuálne nepracovalo. Áno, znie to ako krok späť, no docent Krupa si vytýčil

nový cieľ. Po revolúcii v roku 1989 zriadil Radu pracovníkov ústavnej a sociálnej starostlivosti (ktorá je predchodkyňou dnešnej Rady pre poradenstvo v sociálnej práci) s cieľom pomáhať pracovníkom, ktorí robia v sociálnych službách a v celoročných zariadeniach. Jeho program zmien v tejto oblasti dokonca zaujal vtedajšiu ministerku sociálnych vecí, práce a rodiny Helenu Wolekovú. „Prvýkrát to chcel niekto počuť“, dojato vysvetľuje Krupa. Krátko nato mu ponúkli pozíciu námestníka na ministerstve a za necelý rok na tejto pozícii pomohol napríklad zlegalizovať poskytovanie sociálnych služieb inštitúciami, ktoré neboli štátne.

MALÉ KROKY

„Ak ste chceli, mohli ste začať čokoľvek,“ spomína docent Krupa. „Po 89. roku sa otvoril priestor aj na to, aby sa uskutočňovali zmeny sociálneho systému, nielen tak skryte, ale otvorene, vo všetkých fázach a stupňoch spoločnosti.“ Začal teda čoraz viac pracovať v Rade pre poradenstvo v sociálnej práci, založil centrá poradenstva a pomoci po celom Slovensku, ukončil doktorandské štúdium a habilitoval. Začal vyučovať na vysokých školách na Slovensku a v zahraničí a v súčasnosti učí na Fakulte sociálnych vied UKF v Nitre. „To najlepšie, čo môžem urobiť, je odovzdávať to, čo som dostal ja – iným.“ Doktor Krupa tvrdí, že v laviciach dnes vidí veľa výborných mladých ľudí, ktorých tento odbor chytil. „Čím viac zapálených vysokoškolských učiteľov – tým viac zapálených študentov,“ vysvetľuje, no hneď doplní, že na Slovensku chýba prepojenie vysokých škôl s pracoviskami a žiaľ málo z toho, čo sa študenti naučia, môžu aj reálne využiť v praxi. „Naši študenti musia začať robiť zmeny, ktoré zmenia postoje, metódy, spôsob a výsledky sociálnej práce na Slovensku. No myslím, že na to ešte teraz nie sú pripravení.“ Sociálnu prácu vraj nemožno študovať a prednášať bez praxe. Preto dodnes na Františkánskom námestí poskytuje špeciálne sociálne poradenstvo a podporu ľuďom bez domova, v osobných krízach, starším ľuďom či ľuďom so zdravotným postihnutím. Počas nášho rozhovoru za ním prichádza klient Dano. Spraví si kávu a čaká, kým sa dorozprávame. Pýtam sa na najbližšie ciele alebo zmeny. „Učím sa, že len niečo v živote môžem dosiahnuť,“ vysvetľuje docent Krupa. Malé kroky, lebo preskočiť sa nedá. Ale s muzikoterapiou do blízkej budúcnosti počíta.

Rozhovor a spracovanie: K. Richterová

téma

ZAMESTNÁVANIE

„Ako europoslankyňa považujem za dôležité, aby sa téme zamestnávania ľudí so zdravotným postihnutím venovala väčšia pozornosť, aby došlo nielen k pomenovaniu systémových nedostatkov, ale aj k pomenovaniu možných riešení, ako situáciu zamestnanosti ľudí so zdravotným postihnutím na Slovensku výrazne zlepšiť.“ Jana Žitňanská.

Workshop *Zamestnávanie ľudí so zdravotným postihnutím (súčasnosť a ako ďalej)* zorganizovala Jana Žitňanská, poslankyňa Európskeho parlamentu v piatok 26. júna 2015. Workshop sa konal v Informačnom centre Európskeho parlamentu v Bratislave za účasti viac ako 40 ľudí so zdravotným postihnutím, zástupcov zamestnávateľov a mnohých organizácií. Napriek prijatiu viacerých medzinárodných dohovorov či národných dokumentov Slovenskou republikou, zostáva oblasť zamestnanosti ľudí so zdravotným postihnutím na Slovensku stále okrajovou témou. Úspešná inklúzia ľudí so zdravotným postihnutím do všetkých oblastí spoločenského života znamená možnosť dosiahnuť čo najvyššie vzdelanie, získať vhodné a primerané zamestnanie, možnosť založiť si rodinu a viesť rodinný život, iné spoločenské uplatnenie. Účastníci workshopu mali možnosť vypočuť si zaujímavú a podnetnú prezentáciu PhDr. Viery Záhorcovej, PhD.: *Prepojenie sociálnych služieb a služieb zamestnanosti*.

O príkladoch dobrej praxe, ako sa to dá, keď je vôľa, aký to má pozitívny dopad nielen na ľudí so zdravotným postihnutím, ale aj na zdravých zamestnancov a na firemnú kultúru, prišiel pohovoriť Martin Palič, vedúci reštaurácie McDonald's v Bratislave.

foto: archív Jana Žitňanská

foto: archív Jana Žitňanská

téma

Z inštitúcie do komunity?

Mnohí ľudia so zdravotným postihnutím (a najmä s mentálnym) žijú v domovoch sociálnych služieb, často celoročného typu. V súčasnosti sa končí pilotný Národný projekt Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb, o ktorom sme už na stránkach časopisu niekoľkokrát informovali. PhDr. Viera Záhorcová, PhD. je expertkou na oblasť zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, spýtali sme sa za čitateľov:

V roku 2008 urobila APZ prieskum v domovoch sociálnych služieb o možnostiach pracovného uplatnenia prijímateľov sociálnych služieb. Aké boli výsledky tohto prieskumu? V čom spočívali v tom čase najväčšie prekážky ich pracovného uplatnenia?

Prieskum sme realizovali v spolupráci so 105 zariadeniami sociálnych služieb. Z prieskumu vyplynuli nasledovné informácie.

V minulosti DSS, ani celoročné pobytové, nemali stanovenú úlohu pripravovať svojich klientov na život mimo zariadenia – teda aktivizácia smerom ku komunitě a pracovná činnosť mimo DSS nebola zvykom.

Keďže väčšina klientov zostávala v DSS dlhodobo, perspektíva a zmysluplnosť pracovného uplatnenia sa strácali, a teda ani cieľený a adresný rozvoj schopností a zručností nepatrili medzi ich hlavné priority.

DSS neboli z tohto aspektu činnosti hodnotené, nemali povinnosť spracovávať individuálne plány rozvoja klientov so zameraním na aktivizáciu a prípravu na prácu (dnes je príprava na prácu ako činnosť uvedená v Zákone o sociálnych službách).

Najmä v DSS pre dospelých s celoročnou starostlivosťou tolerovaným cieľom bol status quo, ktorý často priniesol regres v zručnostiach klienta.

Pýtali sme sa tiež, aké možnosti pracovného uplatnenia majú klienti DSS:

- Najčastejšou odpoveďou bolo *žiadne* v 52 – 56,8 %
- 18 % klientov sa pripravuje na prácu (myslí sa zametanie, pomoc pri prani... v DSS)

téma ZAMESTNÁVANIE

- polovica klientov má isté pracovné skúsenosti prevažne s rôznymi pomocnými prácami (57 %)
- alebo s tvorivými činnosťami v dielňach rôzneho zamerania (52 %).

Zaujímavé bolo hodnotenie stavu, čo môže byť hlavnou bariérou primeraného pracovného uplatnenia klientov DSS.

- vysoká miera všeobecnej nezamestnanosti (42 %)
- tradičné postoje spoločnosti a predsudky voči ZPO (35 %)
- nedostatočná sieť alternatívnych terénnych, ambulantných a podporných služieb (35 %)
- zotrvačnosť segregovaného modelu starostlivosti o túto skupinu ľudí (24 %).

Na otázku o prevládajúcej aktivite klientov žijúcich v pobytových zariadeniach zamestnanci odpovedali nasledovne:

- Pretrvávajúce činnosti terapie
- Aktivizácia formou pracovných dielní (keramika, maľba, práca s papierom, textilom, drevom a iným materiálom)
- Prevaha voľnej tvorby, minimum výrobného (úžitkového a zmysluplného) produktu
- Práca ako činnosť na hospodárskom dvore, v kuchyni a pri upratovaní
- Zamestnanie obyvateľa na pracovný úväzok v DSS
- Zriadenie chráneného pracovného miesta a CHD v DSS
- Chránená dielňa mimo DSS, prevádzkovaná NO pri DSS

Zmienka o chránenej dielni bola nedorozumením, takto zariadenia nazývali dielne, kde klienti realizovali rôzne činnostné terapie. Žiadna chránená dielňa podľa Zákona o službách zamestnanosti zriadená pri DSS nebola. V tom období ale bolo možné nájsť veľa aktivít v rámci vedľajšej hospodárskej činnosti, chov zvierat, skleníky a pestovanie zeleniny, práca s drevom a pod. Neskôr boli mnohé tieto aktivity v DSS oficiálne pozastavené.

Od toho obdobia sa mnohé zmenilo – minimálne informovanosť pracovníkov je vyššia. Ojedinele nachádzame rôzne modely pracovného začlenenia – riadnu aj platenú prácu klienta v DSS, mnoho dobrovoľníckej práce, za ktorou obyvatelia a klienti odchádzajú mimo DSS. Život pre mnohých akcieschopných a aktívnych obyvateľov sa v mnohom zmenil, systém a režim fungovania v DSS je otvorenejší, obyvatelia si vytvárajú kontakty a vzťahy s komunitou, teda aj s potenciálnymi zamestnávateľmi. Na ich posune smerom do komunity, a teda k zamestnávateľom, kde už niektorí klienti skúšajú pracovať, musia ešte veľa popracovať aj zamestnanci DSS. Legalizovať túto prácu, alebo ju vyhodnotiť ako pracovnú rehabilitáciu, zabezpečiť bezpečnosť pri tejto aktivite a pod.

Zmenila sa v tomto smere situácia po prijatí vládnej Stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike?

Po prijatí vládnej stratégie sa začal realizovať Národný projekt Podpora procesu deinštitucionalizácie a transformácie systému sociálnych služieb, ktorého cieľom je začať a podporiť proces deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb, ako aj pripraviť a overiť jednotný postup deinštitucionalizácie zariadení sociálnych služieb pre osoby so zdravotným postihnutím a duševnou poruchou, a tiež podporiť verejných poskytovateľov, ktorí majú záujem transformovať svoje inštitucionálne služby na komunitné. V rámci tohto projektu máme možnosť využiť spoluprácu so siedmimi zariadeniami sociálnych služieb a formou vzdelávania im poskytnúť know-how, ako transformovať sociálne služby, ako budovať nové komunitné formy bývania, ako pracovať s komunitou a ako podporovať klientov v príprave na prácu a zamestnanie, ako diagnostikovať kľúčové zručnosti potrebné pre úspešnosť pri práci, ako aktivizovať klientov, ktorí niekoľko desiatok rokov žili v DSS. Súčasne spolu so zariadeniami kontaktujeme komunitu, zamestnávateľov, starostov, ale aj existujúce komunitné služby, s cieľom vytvoriť pracovné miesta s využitím nástrojov aktívnej politiky trhu práce. Projekt sa končí v decembri 2015, zdá sa, že proces transformácie inštitucionálnych služieb na komunitné sa v SR naozaj začal. Pripravuje sa pokračovanie projektu pre spomínaných sedem DSS a pre ďalšie DSS v SR.

V mnohých oficiálnych i neoficiálnych dokumentoch sa ako najvyšší cieľ uvádza sociálna inklúzia, začlenenie v komunite. Čo to podľa vás znamená v praxi?

Začlenenie v praxi znamená žiť tak normálne, ako sa len dá. Normálne tak ako my. Mať kde bývať s blízkymi ľuďmi, mať aktivity a prácu, mať svoje súkromie a svoj osobný život, voľný čas, naplniť ho záujmami, koničkami podľa vlastného výberu. Ľudia so zdravotným postihnutím k tomu potrebujú pomôcky, pomoc inej osoby alebo opatrenia súvisiace s odstránením bariér.

Keď sa stretávame s obyvateľmi DSS, ktorí celý život žili vo veľkom ústave, veľmi rýchlo si zvykajú na „lepšie“. V rámci tréningov im ponúkame čas strávený v bežnej práci, napríklad v McDonalde alebo v našej Radničke. Im je všetko jasné, túžia žiť inak, po niekoľkých stretnutiach dokážu prejavovať záujem, sú motivovaní. Stereotyp a predsudky sú viac u pracovníkov, ktorí tiež musia prejsť procesom dávania voľnosti... V Radničke nám mnohí zamestnanci povedali, že nikdy by neverili, ako rýchlo sa ich klienti dokážu niečo naučiť. Sociálna inklúzia, to je obojstranná ponuka od nás k nim a od nich k nám.

Máte dlhoročné skúsenosti v oblasti podporovaného zamestnávania, vaša APZ, n. o., už šestnásť rokov podporuje a sprevádza ľudí so zdravotným postihnutím na otvorenom trhu práce, ale aj pri zaradení sa do pracovného života v chránených dielňach. Za tieto roky v praxi ste získali veľké množstvo skúseností a vedomostí. V čísle Informácií 3-4/2014 ste predstavili prístup orientovaný na klienta, prepojenie sociálnych služieb a služieb zamestnanosti a nové trendy a výzvy aj pre Slovenskú republiku. Medzitým prešiel ďalší rok. Aké by mohli byť nové nástroje na aktivizáciu prijímateľov sociálnych služieb a ich prípravu na prácu? Máme nejaké možnosti cez existujúce právne

téma

normy (zákon o sociálnych službách, zákon a službách zamestnanosti, zákon o kompenzáciách a pod.), alebo potrebujeme iniciovať nový zákon?

Osobne nevidím potrebu iniciovať nový zákon. Ak otázka smeruje k legislatívnym opatreniam, z hľadiska flexibilnejšej implementácie existujúcich nástrojov Zákona o službách zamestnanosti potrebujeme konečne **doriešiť financovanie služieb zamestnanosti, ktoré pracujú s uchádzačmi o zamestnanie so zdravotným postihnutím a dlhodobo nezamestnanými** a pomáhajú mu vyhľadať si prácu a udržať si ju. Máme od roku 2004 nástroj na zamestnávajúce občanov so zdravotným postihnutím, ide o agentúry podporovaného zamestnávania, ale od roku 2004 vláda nevytvorila priestor na jeho implementáciu do praxe formou financovania. Moderné systémy EU vytvárajú formu zákazkovania služieb zamestnanosti a financovanie za odvedenú prácu podľa zákazky, to znamená v tomto prípade by to mohlo byť financovanie poradcov v PZ po umiestnení klienta na OTP, alebo po udržaní pracovného miesta. Problém je možno v postoji vysokých štátnych úradníkov MPSVR, ktorí opakovane deklarovali, že nebudú financovať a podporovať neštátne služby zamestnanosti. Ročne pritom odchádza niekoľko informácií a správ do Bruselu zo Slovenska o tom, ako v SR funguje podporované zamestnávajúce. Je to nedôstojná situácia pre obe strany. Európska únia považuje v aktívnej politike zamestnanosti ZPO podporované zamestnávajúce za prioritu.

V uvedenom zákone by sme privítali **viac nástrojov na podporu zamestnávania na otvorenom trhu práce** – zatiaľ disponujeme iba legislatívou v chránenom pracovnom prostredí. Okrem pracovnej asistencie, o ktorú môže požiadať aj zamestnávateľ, ktorý nemá štatút chránenej dielne, ale zamestnáva občanov so ZP. Taktiež by sme privítali **viac nástrojov súvisiacich s prípravou na pracovné miesto, pracovnú rehabilitáciu, praktikum u zamestnávateľa ako skúšku s možnosťou umiestniť sa, alebo sa vrátiť do evidencie nezamestnaných.**

V zákone o sociálnych službách chýbajú nástroje, ktoré by pomáhali **pracovať s klientom so ZP v teréne, v komunite. Osobná asistencia môže čiastočne pokryť túto potrebu, osoby v celoročnom pobytovom zariadení zatiaľ o ňu nemôžu požiadať.**

Ako formu prípravy na prácu a rozvoj sociálnych a komunikačných zručností, prípadne aj jednoduchých profesijných zručností, využívame v Bratislave sociálnu

téma ZAMESTNÁVANIE

službu rehabilitačné stredisko a integračné centrum. Sú to dobré nástroje, naša kapacita celkovo pre oba je 20 klientov a klienti navštevujú zariadenia 2 – 3 roky, potom sa snažíme ich začleniť do niektorej formy pracovného pomeru s podporou. Je škoda, že aj dobrá legislatíva sa ťažko implementuje. Rehabilitačných stredísk na Slovensku je ako šafránu, neviem, či nie je len jedno Integračné centrum v SR.

No a najviac chýba ľudská kvalifikovaná a skúsená pracovná sila. V tomto smere treba vytvoriť priestor v legislatíve, aby boli odmeňovaní ľudia, ktorí pracujú priamo s klientom, dlhodobo a systematicky.

Zlepší sa život klientov po presťahovaní z tzv. veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb do menších budov? Budú mať vypracované špecifické programy na začlenenie? Akú podporu, resp. ochranu môžu potrebovať?

To ja neviem. Na Slovensku akoby to stále bola vec názoru, či žiť vo veľkom ústave, alebo v komunitnej službe. Je pravdou, že spoločnosť si musí stanoviť určité mantinely, pravidlá, alebo kritériá či štandardy kvality. Tieto sa tvoria aj v oblasti bývania. Odporúča sa budovať maximálne dve bytové jednotky vedľa seba, v každej z nich môže bývať maximálne 6 osôb. Na tomto sa dá dohodnúť. Čo však nenariadite, sú postoje. Pracovníkov zariadení, riaditeľov, ktorí fungujú v inom režime niekedy veľa desiatok rokov. Investovali do zhumanizovania DSS veľa energie, je to ich dielo. Majú svoje blízke a pekné vzťahy s klientmi, zabehnutý stereotyp pri výkone práce. To máme všetci. Nedá sa jednoducho prísť a povedať – takto nie.

Tie DSS, ktoré sa už presťahovali do menších komunitných bývaní, vedia, o čom hovorím. Aj po dvoch rokoch po presťahovaní stále pracujú na zmene. Potešiteľné je, že sami zamestnanci zaznamenávajú, že po presťahovaní sa klienti viac osamostatnili, ich sociálne zručnosti, orientácia, mobilita v meste, nadväzovanie nových vzťahov, sa rýchlo mení. Veľmi rýchlo. Niektorí si sami našli prácu. Sú milí a vďační, verím tomu, že sami priniesli do komunity nový rozmer. A strachy a predsudky sú v každom z nás. Ja sama som sa najprv zľakla, keď som raz hľadala jednu klientku v zariadení podporovaného bývania a pracovníčka na ňu najprv zakričala, či sa jej z domu ozve, a potom povedala: „Asi už išla von.“ „Kam von?“ „Niekam do mesta, ona má svoj program.“ „Kedy príde?“ „Na obed určite, prídte potom...“

Na Slovensku momentálne prebieha proces transformácie DSS formou pilotného projektu. Musíme sa ešte veľa učiť (dobrá správa je, že sa to dá), ako ho riadiť, manažovať, implementovať, ale aj monitorovať a kontrolovať procesy. Poctivo vyhodnotiť pilotný projekt – čo fungovalo a čo treba inak. Veľmi sa nám vo vzdelávaní osvedčili priame pozvania klientov a zamestnancov do komunitných služieb, tréning v chránenej dielni Radnička, jeden deň práce v McDonalde. My sme sa možno naučili viac ako oni... Dlho prednášam o chránenej dielni, ale keď prišla prvá skupina z DSS do Radničky a po štyroch hodinách som začula: „Tak toto je chránená dielňa? Ja som si to nevedela predstaviť... Veď to môžeme zriadiť aj my.“ Môžu. Treba viac argumentácií k tvrdeniu, že život v tzv. veľkokapacitnom zariadení služieb nie je to pravé orechové?

Na otázky PhDr. Ivety Mišovej

odpovedala PhDr. Viera Záhorcová, PhD.

Ďakujeme.

August 2015

Ako sa to dá – zamestnali sme ľudí s postihnutím

Vždy, keď ma niekto osloví s požiadavkou podeliť sa o skúsenosti so zamestnávaním spoluobčanov s fyzickým či mentálnym postihnutím, mám pomerne veľké výčitky svedomia. Pri podobných príležitostiach sa stretávam s odborníkmi, ktorí sa tejto problematike venujú profesionálne. Taktiež so zriaďovateľmi chránených dielní, ktorí venujú enormné množstvo energie boju s byrokratickými veternými mlynmi v záujme skvalitnenia života ľudí s postihnutím.

Ja som iba predavač hamburgerov, ktorý mal v živote to veľké šťastie, že stretol zopár úžasných osobností, ktoré na prvý pohľad možno život neobdaril tak ako väčšinu populácie telesnou či mentálnou dokonalosťou, ale na druhej strane vedia ľudsky obohatiť svoje okolie a zaslúžia si náš záujem a pomoc.

Pre značku McDonald's pracujem už rovných dvadsať rokov. Za tento pomerne dlhý čas som viedol niekoľko reštaurácií.

OSUDOVÉ STRETNUTIE

Osudové stretnutie sa udialo v roku 1999, keď našu spoločnosť oslovila Agentúra podporovaného zamestnávania s návrhom zamestnať jedného ich klienta. Dovtedy som nemal žiadnu skúsenosť, či už pracovnú alebo súkromnú, s kontaktom s mentálne postihnutými ľuďmi. Nevedel som, čo od stretnutia očakávať, ale keďže mi naznačili, že by to mohlo ušetriť zopár korún z nákladov, rozhodol som sa to skúsiť.

Tak som sa spoznal s pani Záhorcovou a prostredníctvom nej aj s Dodkom. Od prvého momentu ma očarila jeho bezprostrednosť a úprimná veselosť. Dohodli sme sa, že za pokus to stojí.

V začiatkoch nám veľmi pomohla odborná asistancia z agentúry. Bolo upokojujúce vedieť, že v prípade akýchkoľvek problémov máte po ruke niekoho, kto sa v danej problematike vyzná a má aj skúsenosti. No na moje veľké prekvapenie, žiadna pomoc nebola potrebná. Dodko veľmi rýchlo zapadol do kolektívu a po krátkom čase patril medzi najobľúbenejších zamestnancov. Taktiež obavy z nižšej výkonnosti veľmi rýchlo rozptýlil svojou pracovitosťou a chuťou učiť sa nové veci.

Je rok 2015 a Dodko je stále mojim spolupracovníkom. A už nie je sám. V roku 2005 pribudol Peťo. No a v súčasnosti v reštaurácii, ktorú riadim, zamestnávame päť kolegov s rôznou mierou postihnutia od 80 % do 45 %. Aktuálny počet

zamestnancov na pracovnú zmluvu je 35. Takže zo siedmich zamestnancov je jeden špeciálny. Ale špeciálny v úvodzovkách. Povinnosť vyplývajúca zo zákona určuje firme s viac ako 20 zamestnancami dať príležitosť jednému znevýhodnenému. U nás prekračujeme limit trojnásobne. Nie pre trojnásobné využitie finančnej výhody, ale kvôli ľudským darom, ktoré dostávame každý deň, priamo od týchto spolupracovníkov.

PRÍLEŽITOSŤ PRE ĎALŠÍCH?

A ja už rozmýšľam nad tým, ako dať príležitosť ďalším. Hlavným dôvodom dnešného stretnutia je identifikovať príležitosti, ako uľahčiť hendikepovaným spoluobčanom začlenenie sa do spoločnosti na jednej strane, a na druhej strane podporiť ich zamestnávateľov.

Za seba musím skonštatovať, že žiaden finančný benefit by mi nenahradil stratu ktoréhokolvek z mojich chlapcov. Ak prvotným impulzom pred šesťnástimi rokmi bola snaha o zníženie nákladov, akcelerátorom môjho pokračujúceho záujmu o zvyšovanie počtu znevýhodnených kolegov je prevažne egoistická potreba prijímania pozitívnej energie, ktorej sú akoby bezodnými zásobníkmi.

Bez ohľadu na počasie, ročné obdobie či dennú dobu prichádzajú vždy do práce s radosťou, ktorou sú okamžite schopní infikovať všetkých namosúrených, ale vraj úplne zdravých kolegov. Nie je úloha, na ktorú by si netrúfli. Nie je hosť, na ktorého by sa neusmiali či nepomohli mu pri návšteve našej reštaurácie.

Neodvažujem sa radiť, aké kroky treba podniknúť, aby sa ešte viac zintenzívnilo eliminovanie bariér, ktoré bránia ľuďom ako Dodko či Peťo plynulejšie sa začleniť do spoločnosti. Ale za seba aj za nich som pripravený privítať kohokolvek v našej reštaurácii a ukázať mu, ako u nás predsudky zmizli a pracujeme ako rovnocenní partneri. Takže spôsob, akým by sme mohli my pomôcť, je jednoznačne v konkrétnom prípade fungovania na voľnom trhu práce, vo firme vnímanej ako silne orientovanej na zisk, bok po boku bez rozdielu, akože „zdraví“ a akože „hendikepovaní“. Som si istý, že aj naši pravidelní hostia by okamžite zaregistrovali neprítomnosť nášho "špeciálneho" personálu a ich deň bez nich by bol určite nekompletný.

Martin Palič, McDonald's, Bratislava

DKZ

DESIATY ROČNÍK ÚSMEVOV V ZRKADLÁCH

Bratislava

Dvanásť jún je už desať rokov dátumom, ktorý je venovaný ľuďom s mentálnym postihnutím, ich talentu a radosti. Dlhoroční členovia a zakladatelia Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR však vedia, že tento významný deň je i dňom založenia samotnej organizácie.

Deň krivých zrkadiel bol tento rok naozaj výnimočný, bol oslavný. Hviezdoslavovo námestie v Bratislave čakalo náročný deň. Prípravy začali už v ranných hodinách. Všetky plagáty, banery, zrkadlá musia byť na správnom mieste. Vďaka magistrátu hlavného mesta Bratislavy sme mali aj tento rok zadarmo stánky na predaj výrobkov z chránených dielní, ale aj z domovov sociálnych služieb. Tím ochotných zamestnancov prišiel presne načas a inštaláciu stánkov zvládli úspešne. S pribúdajúcim časom stúpala aj menšia nervozita, minimálne v očiach organizátorov. Už v doobedňajších hodinách bolo všetko pripravené. Stan zvukára stál na svojom mieste, ozvučenie fungovalo. Môžeme začať.

Prvý úder bubnovej show Campana Batucada oficiálne odštartoval desiaty ročník Dňa krivých zrkadiel v Bratislave. Hostia na Hviezdoslavovom námestí už netrpezlivo čakali, kedy sa dav začne presúvať na pochod mestom. Rytmické údery bubnovej show otvárali okenice, vyťahovali foťáky turistov a vyčarovali úsmev každému, koho sme po ceste stretli. Mnoho ľudí sa k pochodu pridalo, zatancovalo si. Verím, že pre mnohých to bolo prvýkrát v živote, keď ich za ruku vzal človek s mentálnym postihnutím, a bez predsudkov ich vytancoval napríklad aj na námestí. Dúfam, že si ten moment, keď šťastní tancovali, zapamätali na celé leto. Mne pomáha také množstvo endorfínov fungovať dosť dlho. Úžasný pochod začína aj končí na Hviezdoslavovom námestí. Tento rok bol záver naozaj vydarený. Na námestí už čakali ďalší hostia a účinkujúci, ktorí sa pridali do záverečného tanca a všetci spolu potleskom ukončili úvod nášho oslavného dňa. Campana Batucada a ich úžasný pochod mestom je nezabudnuteľným zážitkom.

Deň krivých zrkadiel je realizovateľný aj vďaka sponzorom a dlhotrvajúcej spolupráci so Starým Mestom. Preto nás tento rok prišli na úvod pozdraviť a popriať veľa úspechov do budúcnosti aj primátor mesta Bratislava JUDr. Ivo Nesrovnal LL.M., starosta Mgr. Radoslav Števíčik a prvá dáma nadácie Krištáľového krídla Ing. Mária Vaškovičová. Za ich podporu srdečne ďakujeme. Všetkým účastníkom sa prihovorila predsedníčka združenia PhDr. Stefi Nováková.

Na úvod naša moderátorka Paťa Jarjabková Garajová veľmi svedomito vyspovedala hostí a priestor ukázať svoj talent dostali tanečníci zo skupiny NajLS. Táto tanečná skupina ľudí s mentálnym postihnutím pod vedením PhDr. Jany Langovej predviedla nádhernú choreografiu s bonusom na záver. NajLS si tento rok priviedli tanečného hosta na špeciálny súboj na záver – keď súťažiť v tancovaní, tak s níkym iným ako s Lacim Strikeom a Street Dance Academy. Pódium na Hviezdoslavovom námestí sa vo chvíli zmenilo na bojové pole v znamení hip-hopu. Ani jedna tanečná skupina sa nedala zahanbiť a dala zo seba to najlepšie. Laci a chalani zo SDA predviedli na záver profesionálnu choreografiu, ktorú publikom odmenilo ohromným potleskom a veľkým záujmom o spoločné fotky. Po tanečných súbojoch prišiel čas aj na spevácke hviezdy, medzi ktoré určite patrí aj Thomas Puskailer. Thomasa na úvod vyspovedala moderátorka a aby nezabudol, na akej úžasnej akcii bol, dostal naše zrkadielko na pamiatku. Známe pesničky v podaní Thomasa Puskailera rozospievali hostí a mnohých zdvihli zo stoličiek.

Ako by to vyzeralo, keby sa k slovu nedostala riaditeľka združenia PhDr. Iveta Mišová, ktorá spolu s Mgr. Marošom Horaničom predstavila projekt Bivio. Ak ste neboli na námestí a zaujíma vás, čo to ten projekt BIVIO vlastne je, navštívte stránku www.bivio.sk. Počas akcie JUDr. Zuzka Stavrovská poskytovala podľa potreby právne poradenstvo.

Čas bol naozaj nemilosrdný a blížil sa záver nášho oslavného dňa. Čakalo nás posledné vystúpenie v podaní temperamentnej kapely Inca Cumbia. Ich koncert priniesol

15

zvuky kubánskych rytmov a ani posledné unavené nohy neodolali a zatancovali si. Záver Dňa krivých zrkadiel bol tanečný a snečný. Široké úsmevy, úprimné gratulácie a veľa pozitívnej energie ukončili tento úžasný deň.

Veľké srdečné ďakujem patrí každému, kto pomohol. Veľkému množstvu dobrovoľníkov z radov ZPMP v SR, ale aj z akcie Naše mesto, ktorú organizuje nadácia Pontis. Pozitívna myseľ dobrovoľníkov a ich ochota pomôcť je pre nás jasným znamením, že Deň krivých zrkadiel je akciou s veľkým srdcom.

Takúto veľkú akciu by sme nemohli robiť bez dlhoročnej finančnej podpory. Veľké ďakujem právom patrí Ministerstvu kultúry SR a Nadácii Dalkia, ktorí sú našimi generálnymi sponzormi.

Mgr. Jana Zámečníková

DKZ

farby života

farby života

17

DEŇ KRIVÝCH ZRKADIEL BRATISLAVA

farby života

Banská Bystrica

ZPMP pri DSS Prameň v Banskej Bystrici sa aj tento rok zapojilo do Dňa krivých zrkadiel. DKZ sa uskutočnil formou prezentácie výtvarných prác našich prijímateľov sociálnych služieb v Stredoslovenskom múzeu – Thurzovom dome na Nám. SNP v Banskej Bystrici 12. – 21. 6. 2015.

Úvod patril hudobnému vystúpeniu žiakov ZUŠ J. Cikkera v Banskej Bystrici: Vratko Hossa – husle, Oskar Rieding – Nathan Levi: Adagio a Tarantella. Pedagogické vedenie Mgr. art. Evgenia Prievalská, Jonáš Bizoň – klavír, Scott Joplin – entertainer, Dlouhy – rock'n'roll. Pedagogické vedenie Mgr. art. Natália Serdyuková

Všetkým prítomným sa prihovril riaditeľ SSM PhDr. Roman Hradecký a riaditeľka DD a DSS Senium PhDr. Jana Dupáková. Potom si už mohli pozvaní hostia, médiá, rodičia a prijímateľa sociálnych služieb DSS Prameň pozrieť výstavu v pek-ných historických priestoroch v centre mesta. Veríme, že aj takáto forma pomohla širšej verejnosti aspoň trochu priblí-žiť ľudí s mentálnym postihnutím.

Miroslava Petrová

Hnúšťa

Tento jedinečný celoslovenský projekt malo už po desiatykrát „na svedomí“ Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR a prebiehal v niekoľkých mestách na Slovensku. Toto krásne podujatie sa v Hnúšti rozhodla organizovať aj Špeciálna základná škola v spolupráci s o. z. Horná Rimava, MsKS Hnúšťa a knižnica Štefana Pasiara v Hnúšti. Hlavným cieľom celoslovenskej akcie Deň krivých zrkadiel je pozitívnym príkladom ovplyvňovať postoje verejnosti voči ľuďom s mentálnym postihnutím a odbúravať predsudky voči nim.

Možno poznáte rozprávku H. Ch. Andersena O zrkadle a jeho črepinách. Zlý čarodejník, čo nemal rád ľudí, chcel, aby boli nešťastní, a tak vyrobil čudésne zrkadlo. Čo bolo dobré a pekné, to sa v ňom odzrkadlilo zmenšené, a všetko zlé a škaredé zasa vyniklo. Čarodejníkovi učni sa so zrkadlom rozbehli do sveta. Nevynechali jedinú krajinu a neobišli jediného človeka, len aby každému ukázali v zrkadle jeho spotvorený pokrivený obraz. Nakoniec sa rozhodli, že zaletia až do neba. Čím boli vyššie, tým strašnejšie sa zrkadlo škerilo, a keď urobilo svoju najstrašnejšiu grimasu, vtedy sa aj oni zľakli a zrkadlo vypustili z rúk. Dopadlo na zem a rozbilo sa na márne kúsky. Potom robilo ľudí ešte nešťastnejšími než predtým. Najmenšie kúsočky boli

drobné ako zrnko prachu a vietor ich roznášal po svete. Komu vleteli do oka, ten začal vidieť všetko obrátene alebo si na veciach všimal iba to zlé. Ľudia sa v čarodejníkovom zrkadle videli pokrivení, pokrútení, tuční či chudí... Každý sa bál svojho pokriveného obrazu a bol nešťastný z toho, ako vyzerá. Keď sa ktokolvek z nás pozrie do krivého zrkadla, je iný. No napriek tomu, že v zrkadle vyzeráme inak, cítime, že vo vnútri ostávame stále tí istí ľudia. Ľudia s mentálnym postihnutím vyzerajú inak i bez čarodejníkovho či krivého zrkadla. Niektorí ľudia sa ich stránia, akoby ich zasiahol čriepok čarodejníkovho zrkadla. Nedovoľme čarodejníkovi zvíťaziť, nevšímajme si iba to iné, zlé a nesúdme ľudí podľa toho, ako vyzerajú. Neurobí to šťastnými ani nás, ani ľudí v našom okolí. To, že mentálne postihnutí ľudia vyzerajú trochu inak, ešte neznamená, že vo svojom vnútri neukrývajú to isté čo my ostatní. Ved' každý človek túži po svojom mieste v tomto veľkom svete, po láske, po šťastí... Aj ľudia s postihnutím sa chcú zúčastňovať na živote spoločnosti. Jedným z našich cieľov bolo zvýšiť toleranciu voči nim a poukázať na to, že nie sú horší ako ostatní. Tiež môžu mať talent a rôzne schopnosti. A práve spoluúčasť na tvorbe a formovaní sveta okolo seba im pomáha pri integrácii a návrate do tejto spoločnosti, na ktorej okraji dlho iba stáli.

S heslom „Sme iní, nie horší. Dovoľte nám žiť s vami, nie vedľa vás...“ sme zorganizovali výstavu výtvarných prác žiakov zo Špeciálnej základnej školy v Hnúšti, ktorí sa tiež predstavili aj tanečnými vystúpeniami. Skvelými tanečnými výkonmi nás ako sympatizanti prišli podporiť aj MŠ Klokočova a MŠ Nábrežie Rimavy. Podujatia sa zúčastnili aj žiaci Evanjelickej ZŠ z Rimavskej Soboty a zapojili sa do spoločných aktivít. Pripravené boli rôzne sprievodné aktivity ako súťaž v skákaní vo vreci, maľovanie na tvár, hry s loptami, hula kruhmi, maľovanie na knižničný chodníček a každý účastník si mohol vytvoriť vlastné výtvarné dielko alebo sa zapojiť do tvorby spoločného veľkého plagátu. Počasie nám prialo a z nádvorja knižnice sa ozýval úprimný detský smiech, hudba a dokonca aj spev. Všetci prítomní ukázali, že majú veľké a dobré srdce, ktoré si v tomto svete ceníme viac ako tisíce pokladov. Už teraz sa všetci tešíme na ďalší ročník Dňa krivých zrkadiel.

Deň krivých zrkadiel 2015 uskutočnil okrem Hnúšte aj v týchto mestách: Bratislava, Malacky, Gelnica, Nitra, Komárno, Dolný Kubín, Banská Bystrica, Spišská Nová Ves a Trenčín.

Mgr. Marianna Balašková

farby života

**KRST KNIHY
STAČÍ LÚBIŤ**
príbehy rodín
s deťmi
s mentálnym
postihnutím

LETNÉ POBYTY

farby života

LETNÉ POBYTY

Dočkali sme sa noviniek v školskom zákone

legislatíva

Novela školského zákona nie je len hra so slovíčkami. Dve nové vety umožnia žiakom s mentálnym postihnutím ukončiť praktickú školu vtedy, keď na to budú skutočne pripravení.

Od 1. septembra 2015 nadobudne platnosť novela zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. V prospech žiakov s mentálnym postihnutím prináša dve zmeny vo vzdelávaní a v príprave v praktickej škole (§ 99).

1) **Praktická škola má tri ročníky.** Toto znenie nahradilo pôvodné „Príprava v praktickej škole trvá najviac tri roky.“ Na prvý pohľad sa zdá, že ide o hru so slovíčkami. V praxi to znamenalo, že žiak mohol navštevovať praktickú školu len tri roky. Bez možnosti opakovať ročník, napr. z dôvodu nezvládania učiva pre zdravotné dôvody alebo pre jeho väčšiu náročnosť. Táto skutočnosť bola diskriminačná. Žiakovi bez zdravotného postihnutia môže riaditeľ strednej školy umožniť opakovať aj viac ročníkov z rôznych opodstatnených dôvodov, aby mohol pokračovať vo svojom vzdelávaní až do jeho ukončenia posledným ročníkom. Žiakovi s mentálnym postihnutím v praktickej škole, ktorému stupeň alebo kombinácia zdravotného postihnutia neumožňuje prípravu na povolanie v inom type školy, sa toto právo podľa pôvodného znenia odopieralo.

2) **Žiaci viacerých ročníkov praktickej školy sa môžu vzdelávať v jednej triede.**

V dôvodovej správe k zmene zákona sa uvádza: Praktická škola pripravuje na výkon jednoduchých pracovných činností žiakov s mentálnym postihnutím alebo s kombinovaným postihnutím, ktorí sa nemôžu z dôvodu svojho zdravotného postihnutia vzdelávať v príprave na povolanie v inom type školy. Vzdelávanie v nej neumožňuje získať výučný list, žiaci v nej môžu ukončiť svoje vzdelávanie skôr ako po absolvovaní posledného ročníka. Za súčasného legislatívneho stavu dochádza k tomu, že pri poklese počtu žiakov v triede pod minimálny možný počet sa trieda praktickej školy v druhom alebo v treťom ročníku zruší a ani zostávajúci žiaci nemôžu pokračovať vo svojej príprave na povolanie. Umožnením spájania ročníkov praktickej školy sa tento problém odstráni. Nová právna úprava zabezpečí žiakom praktických škôl uplatnenie práva na ukončenie svojho vzdelávania aj po zrušení samostatnej triedy príslušného ročníka.

Obidve zmeny v zákone iniciovalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Po zásadnej pripomienke Štátnej školskej inšpekcie, po rozporovom konaní ministerstvo od prvej zmeny ustúpilo a v platnosti malo zostať pôvodné znenie zákona. Inšpekcia svoju pripomienku odôvodňovala tým, že by sa umelo predlžovalo vzdelávanie v praktickej škole, čo by malo významný dopad na čerpanie rozpočtových prostriedkov, keďže normatív na žiaka praktickej školy je vysoký. Zástupkyne ľudí s mentálnym postihnutím vo Výbore pre osoby so zdravotným postihnutím Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť PhDr. I. Mišová a Mgr. L. Vyberalová otvorili túto problematiku na zasadnutí výboru. Výbor naformuloval odporúčanie pre poslancov, avšak až na základe ďalšej intervencie zo strany predsedu Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR RNDr. Branislava Mamojku sa podarilo presadiť pôvodný návrh z dielne MŠVVŠ SR. Pán Mamojka sa listom obrátil na ministra školstva Juraja Draxlera a žiadal ho, aby pri prerokovaní zákona v NR SR využil svoju možnosť na presadenie pôvodného návrhu znenia zákona. Tak sa aj stalo a výsledkom je schválenie novely zákona v prospech žiakov s mentálnym postihnutím. Za tento krok patrí dr. Mamojkovi naše veľké poďakovanie. Novela bola zverejnená v Zbierke zákonov, čiastka 58 pod číslom 188/2015.

Spracovala: Mgr. Ľubica Vyberalová

legislatíva

Budeme mať komisára pre osoby so zdravotným postihnutím

Ľudia so zdravotným postihnutím budú mať od júla budúceho roku komisára, ktorý bude strážiť ich ľudské práva.

Národná rada SR dňa 25. júna 2015 schválila návrh zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím. Zákon vyšiel v zbierke zákonov pod číslom 176/2015. Nadobúda účinnosť 1. septembra 2015.

Úlohy komisára pre osoby so zdravotným postihnutím
Komisár pre osoby so zdravotným postihnutím (ďalej len „komisár pre osoby so ZP“) sa podieľa na ochrane práv osôb so zdravotným postihnutím podporou a presadzovaním práv priznaných osobe so zdravotným postihnutím medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Na komisára pre osoby so ZP má právo obrátiť sa každý vo veci porušovania práv osoby so zdravotným postihnutím alebo ohrozovania práv osoby so zdravotným postihnutím.

Čo vykonáva komisár pre osoby so ZP:

- posudzuje na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy dodržiavanie práv osoby so zdravotným postihnutím,
- monitoruje dodržiavanie práv osoby so zdravotným postihnutím najmä vykonávaním nezávislého zisťovania plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv a uskutočňovaním výskumov a prieskumov na sledovanie stavu a vývoja v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím,
- presadzuje záujmy osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti, spolupracuje s osobami so zdravotným postihnutím priamo alebo prostredníctvom organizácií pôsobiacich v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, konzultuje s osobami so zdravotným postihnutím veci, ktoré sa ich týkajú, skúma názory osôb so zdravotným postihnutím a podporuje ich záujem o verejnú otázku,
- podporuje zvyšovanie povedomia o právach osoby so zdravotným postihnutím v spoločnosti,
- spolupracuje s medzinárodnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na výkone práv osoby so zdravotným postihnutím alebo ochrane práv osoby so zdravotným postihnutím.

Pôsobnosť komisára pre osoby so ZP sa vzťahuje na:

- orgány verejnej správy, ktorými sú orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy a právnické osoby a fyzické osoby, ktoré zasahujú do práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy,
- právnické osoby a fyzické osoby – podnikateľov neuvedené v písmene a).

Pôsobnosť komisára pre so ZP sa mimo iného nevzťahuje na výkon právomocí súdu.

Komisár pre osoby so ZP je oprávnený:

- požadovať:
 - informácie a údaje na účely posúdenia dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím a na účely monitorovania dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím,
 - kópie spisovej dokumentácie na účely posúdenia dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím vrátane kópií dokladov, obrazových záznamov, zvukových záznamov alebo obrazovo-zvukových záznamov,
 - od orgánov verejnej správy výkon ich oprávnení,
 - stanovisko k výsledku posúdenia a stanovisko k výsledku monitorovacej činnosti a prijatie opatrení, ak výsledkom posúdenia alebo monitorovacej činnosti je zistenie, že bolo porušené právo osoby so zdravotným postihnutím alebo ohrozené právo osoby so zdravotným postihnutím,
- predkladať oznámenia v mene osoby so zdravotným postihnutím alebo osôb so zdravotným postihnutím podľa medzinárodnej zmluvy,
- podávať vyjadrenia v prípadoch, ktoré posudzoval,
- vydávať stanoviská vo veciach dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím,
- navrhovať prostriedky nápravy podľa výsledkov posúdenia alebo podľa výsledkov monitorovacej činnosti,
- zúčastniť sa konania podľa všeobecných predpisov o konaní pred súdmi.

SPRÁVA PRE NÁRODNÚ RADU SR

Komisár pre osoby so ZP predkladá národnej rade každoročne do konca marca správu o činnosti za predchádzajúci kalendárny rok. Súčasťou tejto správy sú najmä poznatky z posudzovania a monitorovania dodržiavania práv osoby so zdravotným postihnutím a návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

VOLBA KOMISÁRA PRE OSOBY SO ZP

Komisára pre osoby so ZP volí Národná rada SR z kandidátov navrhnutých príslušným výborom národnej rady. Návrh na kandidáta na komisára môže príslušnému výboru národnej rady predložiť len poslanec národnej rady. Za komisára pre osoby so ZP možno zvoliť fyzickú osobu,

ktorá okrem splnenia štandardných požiadaviek:

- dosiahla vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa,
- je akceptovaná reprezentatívnymi organizáciami,
- písomne súhlasila s kandidatúrou za komisára pre osoby so ZP.

Akceptovanie reprezentatívnymi organizáciami sa preukazuje podporným stanoviskom najmenej piatich reprezentatívnych organizácií. Za reprezentatívnu organizáciu sa považuje občianske združenie alebo nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby, ak má predmet činnosti v oblasti presadzovania a ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím a pôsobí najmenej päť rokov v tejto oblasti.

Predseda národnej rady vyhlási prvú voľbu komisára pre osoby so ZP najneskôr do 30. novembra 2015. Komisár pre osoby so ZP zvolený prvýkrát začne vykonávať svoju pôsobnosť najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa zvolenia. Jeho funkčné obdobie je šesť rokov.

Ing. Bc. Milan Měchura

Zdroj: Mosty inklúzie 1-2/2015

Už nebude možné nikoho úplne zbaviť svojprávnosti

Poslanci Národnej rady SR v máji 2015 schválili rekodifikáciu civilného procesného práva, ktorá je obsiahnutá v trojici nových civilnoprávných kódexov z dielne ministerstva spravodlivosti. Ide o Civilný sporový poriadok, Civilný mimosporový poriadok a Správny súdny poriadok, ktoré nahradia takmer 80x novelizovaný Občiansky súdny poriadok z roku 1963 (č. 99/1963 Zb.). **Podľa Civilného sporového poriadku budú súde postupovať v klasických sporových konaniach. Civilný mimosporový poriadok, ktorý bol publikovaný v Zbierke zákonov pod číslom 161/2015 Z. z., upraví napríklad rozhodovanie o statusových otázkach, otázkach starostlivosti súdu o maloletých či spôsobilosti na právne úkony, ktoré sú upravené v Tretej hlave zákona. Správny súdny poriadok zas právomoc a príslušnosť súdov konajúcich v správnom súdnictve.**

Všetky tieto zákony nadobudnú účinnosť dňom 1. 7. 2016.

ZPMP v SR vyvíja už od roku 2002 aktivity smerujúce k reforme opatrovníctva na Slovensku. Uskutočnilo sa niekoľko projektov, veľa seminárov, okrúhlych stolov a odborných diskusií so zástupcami Ministerstva spravodlivosti SR, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, mimovládnych organizácií. Výsledkom tejto spoločnej práce boli návrhy na zmeny v legislatíve, ktoré sformulovali JUDr. Zuzana Stavrovská a JUDr. Maroš Matiaško, LL.M.

Spýtali sme sa ich za vás:

ZASIAHNU PRIJATÉ ZMENY V CIVILNOM PROCESNOM PRÁVE AJ ĽUDÍ S MENTÁLNÝM POSTIHNUTÍM?

Áno, myslíme si, že celkom podstatne. Najdôležitejšia zmena sa týka konania o spôsobilosti na právne úkony, ktoré posilňuje procesné postavenie človeka s mentálnym postihnutím a mení zastarané postupy súdov. Človek s mentálnym postihnutím by už nemal byť chápaný ako objekt starostlivosti štátu, ale ako rovnoprávny subjekt s plnými právami. Toto východisko odráža aj niektoré konkrétne zmeny, ktoré sme navrhovali a ktoré sa nakoniec podarilo presadiť.

AKÉ ZMENY NAVRHOVALO ZPMP V SR?

V roku 2014 sa nám podarilo dokončiť odbornú právnu publikáciu týkajúcu sa prístupu k spravodlivosti u ľudí s mentálnym postihnutím. V tejto práci sme navrhli celý rad zmien procesných pravidiel konania o spôsobilosti na právne úkony, ktoré vychádzali z rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva a Českého a Slovenského Ústavného súdu. Tie návrhy boli komplexné a týkali sa začatia konania, jeho priebehu vrátane dokazovania, zaistenie rovnoprávneho postavenia človeka s mentálnym postihnutím v súdnom konaní a nakoniec aj rozhodovania a doručovania rozhodnutia. Jeden z najdôležitejších návrhov sa týkal povinnosti súdu zhladať človeka, čo inými slovami znamená povinnosť osobne sa zoznámiť s človekom so zdravotným postihnutím. Podľa nedávneho nálezu Českého ústavného súdu, pretože naši západní susedia túto povinnosť v zákone tiež majú, toto osobné zoznámenie musí urobiť priamo sudca alebo sudkyňa. To je veľmi dôležité, a dúfame, že to povedie k tomu, že ak to bude primerané, budú naši sudcovia a sudkyne navštevovať ľudí priamo v zariadeniach sociálnych služieb či u nich doma, proste tam, kde žijú.

PODARILO SA NIEKTORE Z NAVRHOVANÝCH ZMIEN PRESADIŤ?

Podarilo sa nám presadiť celý rad zmien, asi najväčšiu radosť máme práve z tej povinnosti osobne so zoznámiť s človekom, o ktorého spôsobilosti je vedené konanie. Okrem tohoto boli prijaté aj ďalšie zmeny týkajúce sa napríklad začatia konania či dokazovania. Práve

k dokazovaniu je veľmi dôležitá tá zmena, že znalecký posudok nebude nutné robiť vždy. Čo môže nielen ušetriť peniaze štátnemu rozpočtu, ale môže pomôcť odbúrať prílišnú medicinizáciu tejto problematiky a otvoriť dvere profesionálnej sociálnej práci.

AKÁ JE NAJDÔLEŽITEJŠIA ZMENA A ČO BUDE ZNAMENÁ V PRAXI?

Odo dňa 1. 7. 2016 súdy budú môcť podľa § 231 rozhodnúť najviac o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, úplné pozbavenie už nebude možné. § 231 presne špecifikuje, aké rozhodnutie môže súd vydať, a to:

- o obmedzení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- zmene obmedzenia spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- navrátení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony.

Podstatné však je, že súd musí hľadať také riešenie pre svoje rozhodnutie, ktoré čo najmenej zasahuje do osobnosti človeka. Tu sa už predpokladá, že bude možné rozhodnúť aj o iných menej zasahujúcich formách, ako napr. podporovanom rozhodovaní a miere podpory „ušitej“ presne na mieru každého človeka. K tomu však bude ešte potrebné prijať nové znenie v Občianskom zákonníku. Napriek tomu, že v Občianskom zákonníku v § 10 bude stále existovať pozbavenie spôsobilosti na právne úkony, súdy už o tomto nebudú môcť rozhodovať. V tomto je potrebné uviesť, že Civilný mimosporový poriadok v konaní o spôsobilosti na právne úkony „predbieha svojou pokrokovosťou“ starý Občiansky zákonník z roku 1964. Významné je tiež to, že účastník, o ktorého spôsobilosti na právne úkony súd rozhoduje, má spôsobilosť byť účastníkom konania, teda má všetky oprávnenia a povinnosti ako účastník konania, čím je zabránené, aby súd rozhodol bez jeho informovania.

Naozaj pokrokové je ustanovenie o povinnosti súdu zoznámiť sa s účastníkom konania osobne, čo pre sudcov znamená, že ak ide o účastníka konania, ktorý sa nemôže dostať do budovy súdu, musia účastníka osobne navštíviť v zariadení sociálnych služieb alebo v mieste bydliska alebo kde sa aktuálne zdržiava. A nielen to, sudca bude pri komunikácii s účastníkom konania voliť spôsob, ktorý zohľadňuje zdravotný stav osoby, o ktorej spôsobilosti sa koná. Toto je upravené v § 243, podľa ktorého má súd povinnosť podrobiť výsluchu osobu, o ktorej spôsobilosti sa koná. Súd výsluch uskutoční spôsobom, ktorý je vhodný a primeraný s ohľadom na zdravotný stav. Ak je výsluch na ujmu zdravotného stavu, možno od výsluchu upustiť.

Súd v takom prípade osobu, o ktorej spôsobilosti sa koná, vzhľadne. Inštitút vzhľadnutia slúži na reálne oboznámenie sa súdu s osobou, o ktorej spôsobilosti na právne úkony sa koná. Účelom vzhľadnutia je bezprostredný kontakt sudcu s osobou, o ktorej právach sa rozhoduje. Tento inštitút je inšpirovaný právnou úpravou z Českej republiky, ktorá sa podľa Zákona o zvláštnych řízeních soudních (zákon č. 292/2013 Sb.) osvedčila. Pravidlo podľa odseku 4 má však vždy prednosť pred pravidlom podľa odseku 3. Ak o to požiada osoba, o ktorej spôsobilosti sa koná, musí ju súd vždy vypočuť.

Osoba, o ktorej spôsobilosti sa koná, môže požiadať, aby sa zúčastňoval konania jej dôverník, ktorý nie je jej zástupcom, teda osoba, ku ktorej má svoju dôveru. V súdnom konaní sa súd nebude spoliehať len na znalecký posudok, ale bude povinný zisťovať skutočný stav veci aj inými relevantnými dôkaznými prostriedkami, pričom súd musí vyhodnotiť všetky vykonané dôkazy vo vzájomnej súvislosti.

AKÉ ĎALŠIE KROKY, RESP. ZMENY V LEGISLATÍVE BUDÚ POTREBNÉ, ABY SA TZV. „OPATROVNÍCKA REFORMA“ USKUTOČNILA?

S nádejou očakávame predloženie návrhu nového znenia Občianskeho zákonníka. Pokiaľ ide o spôsobilosť na právne úkony, v tomto by mali byť už zapracované nové moderné formy podpory ľuďom, ktorých schopnosti a možnosti rozhodovania sú oslabené. Nová právna úprava vychádza predovšetkým z čl. 12 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, v ktorom sa zaručuje spôsobilosť na právne úkony ľuďom so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach života na rovnakom základe s ostatnými a poskytuje právo na podporu pri uplatňovaní ich spôsobilosti na právne úkony.

V novom Občianskom zákonníku by malo byť obmedzenie spôsobilosti na právne úkony len krajným zásahom do spôsobilosti človeka. Nový Občiansky zákonník by mal obsahovať alternatívy k obmedzeniu spôsobilosti na právne úkony, teda náhradné rozhodovanie zmeniť na podporované rozhodovanie.

V období, kým nadobudne nový Občiansky zákonník účinnosť, by bolo možné zo strany Ministerstva spravodlivosti SR operatívnejšie reagovať na zmeny v rozhodovaní novelou doterajšieho Občianskeho zákonníka. Pozbavenie spôsobilosti na právne úkony je prekonaný právny inštitút, čo je potvrdené aj v zákonoch našich susedov. Ročne totiž je pozbavených spôsobilosti na právne úkony (v celkovom rozsahu) viac ako 1000 osôb. Tento počet neustále každý rok narastá, pričom v porovnaní s rozhodnutiami súdov o obmedzení spôsobilosti na právne úkony takéto rozhodnutia sú len okolo 5 % z celkového počtu rozsudkov o pozbavení.

Za rozhovor ďakuje PhDr. Iveta Mišová
Júl, 2015

Včasná intervencia už aj na Slovensku?

Včasná intervencia sa na Slovensku do Zákona o sociálnych službách dostala až v jeho poslednej novele z roku 2014. Mimovládne organizácie, ale i verejní poskytovatelia sociálnych služieb postupne reagujú na to, že legislatíva už do istej miery zadefinovala tento typ sociálnej služby. Je to začiatok dlhej cesty, ale je mimoriadne dôležité, že sme na ňu vykročili.

Čas totiž potvrdil, že ide o mimoriadne dôležitú a klientmi vyhľadávanú službu. V niektorých krajinách totiž systém včasnej intervencie funguje niekoľko desaťročí.

18. júna 2015 sa v Prahe konala konferencia pri príležitosti 25. výročia vzniku včasnej intervencie v Českej republike. V Čechách jej hovoria „raní péče“. Aj keď organizácia EDA, ktorá konferenciu organizovala, sa venuje prioritne deťom so zrakovým postihnutím, prezentujúci boli odborníci, teda vlastne odborníčky, ktoré v mnohom pomáhali definovať to, čo vlastne včasná intervencia znamená, a ako vyzerá vo vyspelých krajinách. Z pohľadu histórie a kvality včasnej intervencie za vyspelé krajiny môžeme považovať Holandsko, Fínsko alebo Rakúsko.

Práve z týchto krajín boli hlavné spíkerky, ktoré predostreli obraz toho, ako vyzerá systém poskytovania služieb včasnej intervencie v ich domovských krajinách. A napriek tomu, že organizátor podujatia EDA sa venuje predovšetkým deťom so zrakovým postihnutím, spíkerky rozprávali o svojich skúsenostiach aj s deťmi s mentálnym postihnutím alebo inými vývinovými poruchami.

Bolo veľmi inšpirujúce počúvať o tom, ako je systém ranej starostlivosti v ich krajinách prepracovaný, aké sofistikované metódy používajú v diagnostike, aké široké portfólio pomôcok vo svojej práci majú k dispozícii, na akých odborníkov sa môžu obrátiť a spolupracovať s nimi, ale najmä dozvedieť sa, že klientovi môžu venovať toľko času, koľko potrebuje. A čas, odbornosť a všetky zdroje, ktoré sú na včasnú intervenciu vynaložené, sa podľa prezentácie konkrétnych prípadov skutočne vyplatia.

Ich rozprávanie mi v niektorých momentoch pripadalo ako vystrihnuté z učebníc o zásadách sociálnej práce, špeciálnej pedagogiky alebo medicíny – Človek na prvom mieste!

A je jedno, či ide o žiaka, pacienta alebo klienta... V súvislosti so situáciou poskytovateľov služieb na Slovensku, ktorí mnohokrát čelia absurdným kvantitatívnym požiadavkám zo strany financujúcich inštitúcií, a ktorých finančné možnosti im ani zďaleka neumožňujú vytvoriť a udržať kvalitný multidisciplinárny tím, sa mi ich rozprávanie zdalo hodné závidy a naša realita ako beznádejná.

Preto držím palce všetkým, ktorí sa na Slovensku pustili do včasnej intervencie. Držím im palce, aby sa im podarilo vytvoriť systém, ktorí skutočne pomôže mnohým ľuďom a bude životaschopný. Zároveň ale chcem poprosiť, aby sa inšpirovali v zahraničí, kde už naozaj majú mnoho skúseností a poznatkov. A z vlastných skúseností viem, že sú ochotní sa o svoje know-how podeliť. Pretože človek je u nich na prvom mieste v ich osobnom aj profesionálnom živote.

Mgr. Marián Horanič

sociálne služby

OTVORILO SA CENTRUM VČASNEJ INTERVENČIE V BRATISLAVE

vo vlastnej rodine, avšak väčšina rodín pod ťarchou každodenných obáv a ťažkostí nedokáže bez potrebnej podpory tieto zdroje identifikovať. Centrum včasnej intervencie poskytuje podporu rodinám formou *terénnych služieb* v prirodzenom prostredí rodiny a *ambulantných služieb* v prostredí nášho centra. Keďže skutočne podporiť rodinu znamená podporiť ju v jej vlastnom prostredí, v jej komunite, prichádzame za rodinou do jej domáceho prostredia, čo je pre väčšinu rodín nielen odľahčením, ale predstavuje pre poradcu možnosť lepšie porozumieť rodine. Spoločnou snahou multidisciplinárneho tímu odborníkov Centra včasnej intervencie Bratislava, n. o., v zložení špeciálni a liečební pedagógovia, logopéd, psychológ, fyzioterapeut a sociálny pracovník, je v partnerstve s rodinou pomáhať rodine s dieťaťom s rizikovým vývinom naplniť a vzájomne zladit' ich potreby. Ponúkame rodinám partnerstvo, usilujeme sa spoločne vytvárať podmienky na vývin dieťaťa tak, aby sa včas posilňovali všetky oblasti jeho vývinu a aby každá rodina dokázala nachádzať silu, možnosti a zdroje sama vo vlastnej rodine, ale hlavne, aby každá rodina bola predovšetkým rodinou. Medzi základné oblasti našej podpory pre rodinu patrí:

STIMULÁCIA KOMPLEXNÉHO VÝVINU DIEŤAŤA

v jednotlivých vývinových oblastiach – zahŕňa hrubú a jemnú motoriku, vnímanie, komunikáciu, kognitívnu a sociálno-emocionálnu oblasť, ale aj oblasť hry. Naším cieľom je spolu s rodičmi vytvárať podmienky v domacom prostredí tak, aby sme čo najviac využili možnosti, ktoré toto prostredie ponúka a aby dieťa naplnilo svoje vývinové možnosti. Spolu s rodičmi hľadáme, ako je možné pomôcky, predmety a materiál, ktorý má rodina doma, využiť na podporu vývinu dieťaťa a v prípade, že si to situácia vyžaduje, zapožičiame rodine hračky a pomôcky na čas, aký potrebujú.

Narodenie dieťaťa, ktorého vývin je rizikový, predstavuje pre každú rodinu náročnú životnú situáciu. Zvládnutie tejto situácie závisí od viacerých faktorov, medzi ktoré môžeme zaradiť aj atmosféru prvých troch rokov života dieťaťa. V tomto období sa vytvárajú vzťahy, ktoré v ranom veku nadobúdajú charakter pripútania a tým sa stávajú modelom pre všetky ďalšie vzťahy dieťaťa v priebehu života. Rovnako ako každé dieťa predstavuje jedinečnú osobnosť so svojimi právami, silnými a slabými stránkami, každá rodina predstavuje systém, v ktorom sa o jeho silné stránky možno oprieť a slabé stránky je potrebné rešpektovať, prijímať a posilňovať. Podstatou sprevádzania rodín detí s rizikovým vývinom raného veku je pomáhať rodine a dieťaťu naplniť a vzájomne zladit' ich potreby.

Reakciou na potreby rodín detí s rizikovým vývinom alebo zdravotným postihnutím raného veku je vznik centier včasnej intervencie, ako neziskových organizácií zriadených s podporou Nadácie SOCIA a dánskej spoločnosti Velux. Vzniku centier včasnej intervencie významne pomohlo aktuálne legislatívne ukotvenie v zákone č. 448/2008 o sociálnych službách a konkrétne zákon č. 485/2013 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2014, ktorý vymedzuje včasnú intervenciu ako bezplatnú sociálnu službu pre rodiny dieťaťa, ktorého vývin je ohrozený v dôsledku zdravotného postihnutia. 11. júna 2015 bolo slávnostne otvorené jedno z troch centier včasnej intervencie na Slovensku so sídlom v Bratislave. Centrum včasnej intervencie Bratislava, n. o., poskytuje pomoc a podporu všetkým rodinám s trvalým pobytom v rámci Bratislavského samosprávneho kraja, ktoré majú dieťa vo veku od 0 do 7 rokov, jeho vývin je rizikový, alebo je to dieťa, ktoré má zdravotné postihnutie už diagnostikované. Napriek veľmi širokej skupine rodín a detí, ktoré takúto formu podpory potrebujú, zvlášť kladieme dôraz na rodiny detí vo veku od 0 do 3 rokov, u ktorých je potreba podpory rodiny najvýznamnejšia. Sú to rodiny, ktoré práve prichádzajú domov z pôrodnice a vývin ich dieťaťa je rizikový v dôsledku toho, že sa narodilo predčasne alebo s komplikáciami. Často pomoc vyhľadajú aj rodiny, v ktorých rodičia pociťujú, že vývin ich dieťaťa neprebieha porovnateľne s inými deťmi toho istého veku. Neistota, obavy, úzkosť, ktoré rodičia v takejto situácii prežívajú, sa stáva súčasťou bežného života týchto rodín. Sú rodiny, ktoré sa usilujú nachádzať zdroje pre zvládnutie tejto situácie

Prvé stretnutia sú zvyčajne otázkou väzomného spoznávanie sa, získavania dôvery, ktorá rodičom vytvára priestor a možnosť klásť otázky, pozorovať, ale predovšetkým cítiť sa isto, pretože sú vo svojom prirodzenom prostredí. Následne, v rámci ďalších stretnutí, vo variabilnej frekvencii spolu s rodinou hľadáme a spoznáваме jej predstavy, túžby a očakávania. Podporujeme vývin dieťaťa a usilujeme sa vytvárať priestor pre komunikáciu rodiny smerom k rodinám s rovnakými alebo podobnými ťažkosťami, ale aj bežným rodinám, ktoré podobné situácie nie sú nútené riešiť, avšak prirodzene ako väčšina rodičov často zdieľajú spoločné miesta, napríklad v materskom centre, na ihrisku a podobne. Frekvencia jednotlivých stretnutí s rodinou je daná potrebami rodiny, vzájomnou dohodou medzi rodinou a poradenským pracovníkom a je ukotvená v individuálnom pláne podpory rodiny dieťaťa. Po úvodných stretnutiach je to spravidla jedenkrát mesačne.

Individuálny plán podpory rodiny predstavuje dokument medzi rodinou a jej kľúčovým poradenským pracovníkom/centrom, v ktorom spolu s rodinou vymedzujeme nielen jej potreby a mieru ich dôležitosti, ale aj ciele, ktoré sa spoločným úsilím snažíme naplniť. Okrem kľúčového pracovníka do podpory rodiny v prípade potreby vstupujú aj ďalší kolegovia centra, napríklad fyzioterapeut, logopéd alebo iní. V prípade potreby sa usilujeme služby a podporu rodine sieťovať aj smerom k iným kolegom, ktorí sa venujú špeci-ficky určitej skupine rodín a detí napríklad s poruchou zraku, sluchu, Downovým syndrómom a podobne v rámci Bratislavského samosprávneho kraja.

„Vznikli sme PRE RODINU, aby sme ju podporili v jej prirodzenom prostredí, preto pracujeme hlavne V RODINE, aby sme spolu S RODINOU hľadali a objavovali odpovede na otázky neobyčajného rodičovstva, ktoré jej život prináša.“

Tím Centra včasnej intervencie Bratislava, n. o.
Háľkova 11, Bratislava, www.centravi.sk, ticha@centravi.sk

Mgr. Jana Čajáiová, PhDr., Erika Tichá, PhD.

PORADENSTVO PRE RODINU

– predstavuje poradenskú podporu rodiny v rovine špecializovaného sociálneho poradenstva, psychologického a špeciálnopedagogického poradenstva. *Preventívne aktivity* – ide o aktivity, ktoré sú zamerané na sprevádzanie rodiny pri identifikovaní vývinových špecifik dieťaťa, ale aj vzdelávanie rodičov, odborníkov a laickej verejnosti, ktorými sa snažíme sprostredkovať rodinám rôzne témy, ktoré považujú za dôležité.

SOCIÁLNA REHABILITÁCIA

– predstavuje podporu s orientáciou na rodinu ako celok, jej potreby, možnosti, limity, ciele, túžby, snahy a predstavy. Usilujeme sa pomôcť rodine nájsť si svoje miesto v komunite, v ktorej žije, byť jej súčasťou. V neposlednom rade sa usilujeme vytvárať priestor pre vznik rodičovských skupín a tým prispievať k rozširovaniu možností kontaktov, informácií a vzájomnej podpory medzi odborníkmi a ostatnými rodičmi. Pre možno lepšiu predstavu toho, ako služba včasnej intervencie prebieha, krátko priblížime jej priebeh. Väčšina rodín nás vyhľadá v dôsledku obáv týkajúcich sa vývinu svojho dieťaťa. Rodičia majú otázky týkajúce sa spôsobov hry s dieťaťom, vhodných hračiek, výchovy a podobne. Po vstupnom kontakte so sociálnou pracovníčkou, získaní základných údajov o rodine a dieťati a identifikovaní požiadaviek rodiny, spolu plánujeme v krátkom čase návštevu rodiny v jej domacom prostredí. Každá z rodín má svojho kľúčového poradenského pracovníka, ktorý predstavuje pre rodinu styčnú osobu, ktorá prichádza za rodinou domov, osobu, s ktorou komunikujú a po istom čase spolu zdieľajú úspechy aj ťažkosti súvisiace s rodinným životom a výchovou dieťaťa.

DÔSTOJNÝ ŽIVOT – PRÁVO, NIE PRIVILÉGIUM

projekty ZPMP v SR

Krstili sme knihu

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR vydalo svoju prvú knihu. Kniha sa volá **Stačí ľúbiť. Príbehy rodín s deťmi s mentálnym postihnutím**. Kniha je zostavená z autentických príbehov rodín, ktorým sa narodilo dieťa s mentálnym postihnutím.

Ako vznikla myšlienka pripraviť a vydať knihu?

„Na začiatku bolo moje želanie napísať niečo, čo prežívame, čo žijeme, čo možno ľudia okolo nás netušia. Kniha len o rodinách a ľuďoch by nebola taká autentická. Skúsili sme teda osloviť konkrétne rodiny, či by sa vedeli podeliť so svojím príbehom a životom. ZPMP v SR sa po celý čas svojej existencie snaží rúcať predsudky ľudí voči ľuďom s mentálnym postihnutím. Toto sa snažíme robiť aj prostredníctvom kampaní. A práve v rámci kampane **Nechcem, ale musím sme vydali túto knihu**“, povedala riaditeľka ZPMP v SR Iveta Mišová o motivácii vydať knihu. Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR oslovilo rodiny, ktoré žijú svoj život tak ako iné, no každý deň sa musia pasovať s vlastným osudom a robiť dôležité rozhodnutia. Tieto rodiny majú deti, ktoré je v niečom odlišné, často už pri narodení, no určite v ranom detstve. Tieto deti majú nálepku „mentálne postihnuté“. Čo to znamená pre rodinu? Čo pre samotné dieťa? Aj na toto dáva odpoveď kniha dvanástich autorov, dvanástich rodín. **Hlavnou myšlienkou knihy je teda cez príbehy rodín poukázať na ich životy s dieťaťom s mentálnym postihnutím.**

• • •

Krstnou mamou knihy sa stala pani profesorka Iveta Radičová. Bola jednou z prvých osôb, ktoré si knihu prečítali a na krste odpovedala moderátorovi Dadovi Nagyovi na pár zaujímavých otázok o knihe.

O čom hovoria príbehy?

Bolo pre mňa veľkou ctou, že som mohla byť sprievodcom vzniku týchto krásnych príbehov. Odhodlanosť a úprimnosť, ktorá je v príbehoch, by mala byť návodom tým, ktorí žijú v lži a pretváрке. Úprimnosť, láska a svedectvo vyrozprávané ako srdce na dlani je to, čo nás poľudšťuje. Preto sú príbehy učebnicou nielen lásky, ale aj života.

Myslím si, že na tomto svete by bolo oveľa menej nenávisť a zla, keby sme dokázali to, čo dokázali rodičia a deti v príbehoch v tejto knižke, ale aj v ostatných príbehoch. Čiže žiť autenticky, plnohodnotný, chvíľami neznesiteľne ťažký a chvíľami radostný, ale o to úprimnejší život. A to je tá škola, ktorá je nielen v tejto knižke, ale aj v podobných príbehoch.

O čom kniha hovorí z hľadiska vzťahu spoločnosti k rodinám, ktoré majú dieťa s mentálnym postihnutím?

To je ťažká otázka. Musíme skonštatovať, že sme sa za tých 25 rokov minimálne v otvorení takýchto tém posunuli. V minulosti boli tieto témy veľké tabu, pred takýmito témami sme zatvárali oči a zakrývali tieto skutočnosti. Ale keď otvoríme tému, tak vzniká otázka, čo urobíme a robíme dostatočné kroky? Hneď sa mi vynára súboj zákona o sociálnych službách – ani neviem s kým a s čím. Permanentné predkladanie, búšenie, presadzovanie rozumných zmien a nie bez úspechu. Nie je pravdou, že dvere sú otvorené, sme dlžní legislatíve opatrenia v regulatívoch v zariadeniach, inštitúciách, v podpore týchto rodín... ako keby bolo niečo dôležitejšie ako náš každodenný život. A mám právo to povedať, lebo som sa snažila, čo mi sily stačili.

Aj s podporou mimovládnych organizácií sme nové znenie zákona o sociálnych službách predložili, schválili me ho a tam to znovu ostalo stáť. Takže určite máme svoj dlh a vieme pomôcť aj takýmito príbehmi, aby sme otvárali oči takým, ktorí si myslia, že spoločnosť a ostatní nemajú šancu urobiť viac, pretože ju majú.

Kto by si túto knihu určite mal prečítať?

Určite vymenujem inštitúcie, ktoré postupujú v litere zákona, no často neludsky a zákonodarcov, ktorých nie je možné presvedčiť o príhodnosti rozumných riešení. Na zozname by som mala aj ľudí, ktorí sú na uliciach – sú nevráživí, útoční

a pridávam na zoznam aj tých, ktorí môžu pomôcť, ale nepočujú, nevidia, lebo sa uzavreli do skleníka svojho luxusu.

Aký bol váš bezprostredný pocit z prečítaných príbehov?

Podstata knižky je to, čo vo mne zanechala. Stačí ľúbiť. A našťastie sú medzi nami takí, ktorí to aj vedia, čiže želám mnohým, aby vedeli ľúbiť.

• • •

Deti a autori príbehov: Katka (príbeh rodiny Jesenskej z Martina), Petka (príbeh rodiny Nováckovej z Jakubova), Števo (príbeh rodiny Samašovej a Kopalovej z Bratislavy), Janka (príbeh rodiny Kucharíkovej z Bratislavy), Jurko (príbeh rodiny Šustrovej z Malinova), Gizka (príbeh rodiny Bilíkovej z Výčapov-Opatoviec), Matko (príbeh rodiny Mišovej z Bratislavy), Miška (príbeh rodiny Jariabkovej Garajovej z Bratislavy), Janko a Lubko (príbeh rodiny Mitrikovej z Jakloviec), Lacko (príbeh rodiny Lučeničovej z Bratislavy), Mirko (príbeh rodiny Zelenej z Popradu), Marika (príbeh rodiny Múčkovej z Komárna).

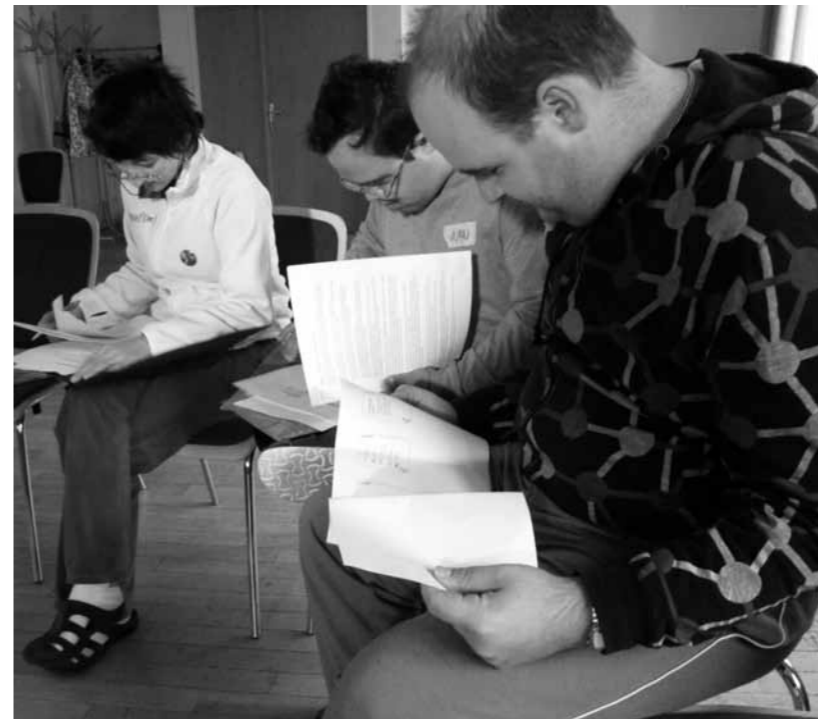
• • •

Kniha je voľne dostupná na Republikovej centrále ZPMP v SR na Štúrovej 6, priamo nad Lúčnicou, e-mail: zmpvsvr@zmpvsvr.sk, tel.: 02/63814968.

Vydanie knihy bolo možné vďaka projektu Dôstojný život – právo, nie privilegium!, ktorý združenie realizuje od septembra 2012 (viac na www.zmpvsvr.sk).

Ing. Kaja Mihalovičová

• • •

projekty ZPMP v SR

Tréning k zodpovednosti: ako to vidím ja

Vďaka projektu Dôstojný život – právo, nie privilegium som mala možnosť sa ako asistentka lektora zúčastniť na vzdelávacích kurzoch, ktoré sa konali na Republikovej centrále ZPMP v SR. Túto skúsenosť hodnotím naozaj veľmi pozitívne.

Úvodne stretnutia s našou bratislavskou skupinou prebiehali vo veľmi uvoľnenej atmosfére, nakoľko sa poznáme. Potešili nás však aj ďalší záujemcovia o vzdelávanie, ktorí prišli prvýkrát. Súčasťou úvodných stretnutí bolo vzájomné predstavenie sa, aby sme si zapamätali aj nové tváre. Veľkú pozornosť sme na úvod venovali predstaveniu samotnému kurzu. Tomu, o čom sa máme najbližšie mesiace rozprávať.

Účastníci mali možnosť povedať svoj názor a predstavy o tom, ako by chceli, aby taký vzdelávací kurz vyzeral. Celá skupina sa zhodla, že by sa im naozaj páčilo, ak by sme si všetky veci vysvetľovali prostredníctvom príkladov. Aby sme sa o veciach rozprávali a nielen prednášali. Táto spätná väzba hneď na úvod ma naozaj veľmi milo prekvapila a úprimne potešila. Musím povedať, že v našej skupine boli dlhoroční sebaobhajcovia, ktorí prezentovanie svojho názoru berú veľmi svedomito.

ČO JE TRESTNÝ ČIN?

Potom, ako sme sa spoločne zhodli na predpokladanej štruktúre, snažili sme sa ju počas celého kurzu aj dodržiavať. Každé stretnutie sa začalo úvodnou debatou o tom, aký máme deň, čo zaujímavé sme zažili. Veľakrát boli práve tieto chvíle priestorom, keď účastníci mali pripravené otázky, zväčša k téme, o ktorej sme sa naposledy bavili. Alebo ak sa stretli s výrazom, ktorý nepochopili. Napríklad, aký rozdiel je medzi úplným a čiastočným zbavením spôsobilosti. Čo je to trestný čin a podobne... Veľakrát predbiehali tému, ale vždy sme ich uistili, že aj tomuto sa budeme venovať.

Určitá chronológia musela byť zachovaná, nakoľko mnohé veci na seba nadväzujú a nechceli sme spôsobovať zmatok. Témy boli mnohokrát ťažké a preto sme sa rozhodli im venovať aj viacej času.

Čo nové, BIVIO?

O projekte BIVIO na stránkach Informácií píšeme pravidelne. Pozornému čitateľovi akiste neušlo, že projekt je zameraný na podporu zamestnávania ľudí s mentálnym postihnutím, a že nástrojom na jeho realizáciu je príprava ľudí s mentálnym postihnutím na zamestnanie v reálnych podmienkach. Teda v reštaurácii, hoteli a práčovni. Veríme totiž, že získať pracovné zručnosti je najlepšie priamo v praxi. Práve preto chceme zriadiť vzdelávaco-rehabilitačné centrum BIVIO.

VYJEDNÁVAČI A ARCHITEKTI

Predtým, ako začneme so samotnou prevádzkou centra, však musíme uskutočniť mnoho aktivít, ktoré s prácou ZPMP v SR nemajú zdanlivo nič spoločné. Okrem toho, že sme sa v istom momente museli stať vyjednávačmi pri tvorbe kúpnej zmluvy na nehnuteľnosť, v ktorej bude centrum fungovať, sme sa pri pravidelných a intenzívnych stretnutiach s architektom, ktorý zastrešuje prípravu projektovej dokumentácie pre potreby rekonštrukcie, dozvedeli nemálo informácií o stavebných materiáloch, logike dispozícií jednotlivých priestorov, o dôležitosti primeranej kapacity elektrických, plynových a vodných rozvodov, čo to o statike budov, ale najmä o nevyhnutnosti detailne plánovať technické a technologické vybavenie centra už v procese prípravy projektovej dokumentácie.

Práve jasná predstava o tom, ako bude centrum fungovať, ako budú vybavené jednotlivé miestnosti, koľko ľudí v ňom bude pracovať a koľko sa bude vzdelávať, sú kľúčové informácie potrebné na to, aby projektovej dokumentácia obsahovala všetky nevyhnutné prvky, aby sme sa v čo najväčšej miere vyhli prípadným problémom počas realizácie rekonštrukčných prác, ale predovšetkým počas samotnej prevádzky centra. Preto sme absolvovali viacero stretnutí s dodávateľmi technologického vybavenia kuchýň a práčovní a keďže chceme, aby bola naša prevádzka bezbariérová, stretli sme sa aj s dodávateľmi a výrobcami výťahov. Treba však spomenúť mnohé sedenia nad plánmi budovy a diskusie o najvhodnejšom členení a využití priestorov, o tom, či navrhované riešenia budú optimálne pre ľudí s mentálnym postihnutím, o tom, aké veľké by mali byť šatne či sprchy pre zamestnancom. To, čo sa v prevádzke bude javiť ako jasné a logické, za sebou skrýva množstvo tvorivosti, predstavivosti, plánovania, ale aj technického a architektonického kumštu. Najmä však kus poctivej a zodpovednej práce na projekte, ktorého zábery nadchli väčšinu odborníkov, ktorí na ňom doteraz pracovali.

CHODÍME PO ÚRADOCH

Pomaličky zisťujeme, aké dôležité sú niektoré inštitúcie pri schvaľovaní stavebného povolenia a pri spúšťaní zariadenia do prevádzky. Nemám na mysli iba stavebný úrad, ale aj silnú pozíciu pamiatkarov či regionálneho úradu verejného zdravotníctva, ktorý asi všetci poznáme ako „hygienu“. So všetkými spomínanými úradmi je dobré komunikovať už v procese prípravy projektovej dokumentácie, nakoľko ich špecifické podmienky a požiadavky môžu významne ovplyvniť úspech celého nášho projektu. Preto sme absolvovali sériu stretnutí a rokovaní na týchto úradoch a ich výsledky sa snažíme všemožne zohľadňovať pri príprave projektovej dokumentácie.

A ZASA PENIAZE?

Samostatnou kapitolou v projekte BIVIO je zabezpečenie financií na jeho realizáciu. Samozrejme, podstatnú časť zdrojov už máme – poskytli nám ich Nadácie Velux. Avšak pri príprave žiadosti o podporu sme ani zďaleka netušili, akú nehnuteľnosť sa nám podarí získať, v akom bude stave, aké budú náklady na jej rekonštrukciu a vôbec sme netušili, aké veľké budú prilahlé pozemky a aký bude ich rozvojový potenciál. Všetky tieto neznáme v našej rovnici spôsobili, že sme boli schopní vopred pripraviť iba predbežný rozpočet, ktorý sa ešte bude upravovať vzhľadom na skutočný stav. Už v tejto fáze je isté, že financie, ktoré máme k dispozícii z Nadácií Velux, nebudú stačiť, a preto intenzívne hľadáme ďalšie zdroje na financovanie projektu. Vieme o tom, že možnosti, ako získať financie, je veľa. Otázna zostáva ich úspešnosť. Doteraz sme oslovili niekoľko desiatok, z nášho pohľadu ekonomicky najsilnejších firiem a najbohatších ľudí, ktorí sa pravidelne objavujú v rebríčkoch najbohatších Slovákov. Až na výnimku podpory zo strany Nadácie ESET nemali tieto snahy žiaden efekt. Snáď okrem toho, že sme zistili, že bez osobných kontaktov je šanca na úspech minimálna. Väčšina oslovených spoločností a jednotlivcov sa ani neunúvali odpovedať na náš oslovovací list. Okrem spomínanej Nadácie ESET sme dostali iba niekoľko zamietavých stanovísk s odôvodnením, že tieto spoločnosti už podporujú iné aktivity a organizácie, alebo že o podporu sa máme uchádzať vo firemnej nadácii. Samozrejme, výzvy, nielen firemných nadácií, pravidelne sledujeme, a podľa charakteru jednotlivých grantových výziev sa o ich podporu uchádzame systematicky.

projekty ZPMP v SR

Ďalším nástrojom na podporu realizácie projektu BIVIO je finančná zbierka. Využili sme aj túto možnosť a od 1. mája 2015 do 31. marca 2016 je možné podporiť projekt zaslaním na účet. Rekonštrukciu a výstavbu bolo možné do 31. 7. 2015 podporiť aj prostredníctvom darcovskej sms-ky, ktorá prebiehala od mája 2015. Sme veľmi vďační za akúkoľvek podporu zo strany fyzických osôb či firiem, každý, i malý príspevok nás približuje k cieľu.

Pokračujeme v hľadaní ďalších možných zdrojov. S napätím očakávame, ako budú nastavené možnosti čerpania eurofondov, ako sa k podpore projektu postaví VÚC Bratislava či Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Napriek množstvu stretnutí, listov a e-mailov musíme konštatovať, že získať na Slovensku peniaze na podporu realizácie verejnoprospešného projektu je mimoriadne zložité.

ŤAŽKÁ A KRÁSNA PRÁCA

Projekt sa prakticky iba začal, my sme sa však už veľa naučili a verím, že omnoho viacej sa ešte naučíme. Musíme sa naučiť správať ako skutoční investori, dôsledne dohliadať na dodávateľov služieb a tovarov. Musíme postupovať diplomaticky – našu spoločnosť totiž stále ovládajú predsudky, a tie voči ľuďom s mentálnym postihnutím patria medzi najrozšírenejšie. Preto musíme veľmi citlivo zvažovať, akým spôsobom budeme o našom projekte rozprávať s najbližšími susedmi, ale aj s predstaviteľmi miestnej samosprávy a širšou komunitou. Musíme všetkých presvedčiť o tom, že projekt bude prínosom nielen pre komunitu ľudí s mentálnym postihnutím, ale aj pre širšiu verejnosť.

Z pohľadu realizátorov sme ešte len na začiatku. Čaká nás ďalšie množstvo stretnutí, zaslaných žiadostí a vypísaných formulárov, hľadanie partnerov a sponzorov, práca na tvorbe vzdelávacích kurzov. Som presvedčený o tom, že napriek náročnosti celého projektu v našich aktivitách nepoľavíme, ba naopak v prípade potreby ešte pridáme. Som o tom presvedčený, lebo veríme tomuto projektu a chceme sa pokúsiť o to, aby jeho úspešná realizácia znamenala posun v kvalite života mnohých ľudí s mentálnym postihnutím.

Mgr. Marián Horanič

ZLODEJI, VANDALI A DOBRÁ NÁLADA

Používali sme veľa príkladov, ktoré sme sa snažili preniesť do nášho každodenného života. Používali sme samé seba v príkladoch zlodejov a vandalov, čo veľakrát vyvolalo úsmev na tvárach účastníkov, ale aj nás. Dobrá nálada na kurzoch bola pre nás veľmi dôležitá, asi hlavne preto, aby sa nikto nebál opýtať aj trikrát, ak niečomu nerozumel.

Veľmi ma na záver kurzu potešili spätné väzby účastníkov, často spomínali konkrétne príklady, o ktorých sa rozprávali doma aj s rodičmi. Alebo ich nové vedomosti posúvali ďalej medzi priateľov. Najviac sa mi páčilo odvážne vyjadrenie jednej účastníčky, ktoré hovorilo, že takéto kurzy by mali navštevovať aj rodičia, ktorí kedysi dávno dali svoje deti zbaviť spôsobilosti a nechali ich v domovoch sociálnych služieb, a ako je dôležité vedieť o tom, že aj ľudia zbavení spôsobilosti majú svoje práva aj povinnosti a nevyhnu sa im ani opatrovníci.

Moje pocity počas kurzov boli rôzne. Niekedy ma prepadol aj pocit bezmocnosti, ak som nevedela odpovedať na otázku „a prečo sa on nemôže rozhodnúť, či chce, alebo nechce byť ďalej nespôsobilý?“. Veľakrát som sa úprimne potešila, ak sa nám podarilo prebrať zložitejšiu časť, ak pribúdali ďalšie zvedavé otázky a reakcie. Preto som rada, že som sa mohla podieľať na takej dôležitej a potrebnej práci.

Mgr. Jana Zámečníková

ZPMP v SR

Projekt Dôstojný život – právo, nie privilegium bol podporený sumou 104976 eur z Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2009 – 2014. Správcom Fondu je Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation. Cieľom projektu Dôstojný život – právo, nie privilegium je Zvýšenie zapojenia MVO do tvorby politik a rozhodovacích procesov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni.

THE VELUX FOUNDATIONS

VILLUM FONDEN X VELUX FONDEN

Európa diskutovala o rodinách a sebaobhajovaní

To, že sú ľudia s mentálnym postihnutím často diskriminovaní, nie je žiadnou novinkou. Ich práva bývajú porušované, sú im odopreté rovnaké príležitosti, ako majú iní. Tieto problémy sa však často zľahčujú a neraz zametú pod koberec.

Realita je nepríjemná pre mnohých. Ako poukázala Agentúra Európskej únie pre základné práva, 21 členských štátov Európskej únie v súčasnosti neumožňuje ľuďom so zdravotným postihnutím hlasovať vo voľbách či kandidovať. Deti s mentálnym postihnutím sú často nútené vzdelávať sa podpriemerne a ich rodiny bojujú s vlastnou chudobou kvôli nedostatku podpory pri starostlivosti o svoje deti.

Preto je dnes viac než inokedy dôležité, aby sme boli schopní podporiť ľudí s mentálnym postihnutím na ich ceste k sebaobhajovaniu. Tým, že budú sebaobhajovia hovoriť sami za seba a za svoje práva, nielenže zlepšia svoje životy, ale pomôžu celkovo zvýšiť povedomie o problematike mentálneho postihnutia. Niet sa čomu čudovať, že téma tohtoročnej európskej konferencie **Európa v akcii (Europe in Action)** znela **Rodiny a sebaobhajovanie**. Konferenciu každoročne organizuje **Inclusion Europe** v spolupráci s rôznymi organizáciami. Tentoraz sa konala 21. – 22. mája v Ríme a spoluorganizátorom bola talianska asociácia **Anffas Onlus** (www.anffas.net), zastrešujúca 169 miestnych združení, 16 regionálnych orgánov a 49 autonómnych orgánov v celom Taliansku, ktoré poskytujú pomoc a podporu viac ako 30 tisíc ľuďom s mentálnym postihnutím a ich rodinám.

Konferencia privítala viac ako 350 účastníkov – ľudí s mentálnym postihnutím, sebaobhajcov, rodinných príslušníkov, odborníkov, zástupcov rôznych organizácií a priateľov z celej Európy. Diskutovalo sa prevažne o efektívnych a inovatívnych spôsoboch posilnenia hnutia sebaobhajcov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni a o tom, aký dopad má sebaobhajovanie na rodinu. Konferencia rokovala aj o možnostiach samotných sebaobhajcov a ich rodinných príslušníkov pri podpore implementácie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

Program konferencie priniesol osobné príbehy sebaobhajcov, ako i diskusie s odborníkmi a európskymi politikmi. Hlavným ťažiskom bol osobný a politický rozmer sebaobhajovania, a to najmä vo vzťahu k otázkam spôsobilosti na právne úkony, účasti na politike, prístupnosti, zdravia, vzdelávania a života v komunite. „*Samotní ľudia s mentálnym postihnutím vedia najlepšie, ako chcú žiť, sú najväčšími odborníkmi...*“, predniesol Geert Freyhoff, riaditeľ Inclusion Europe. „*Preto sú práve sebaobhajovia najvhodnejšími poradcami pre politikov...*, ktorí by s nimi mali konzultovať všetky rozhodnutia, ovplyvňujúce záujmy a blahobyť ľudí s mentálnym postihnutím,“ dodal.

Termín budúcoročnej konferencie Európa v akcii je už známy: 26. – 28. mája 2016. Bude sa konať v Cascais v Portugalsku a témou bude Úloha rodiny pri výchove a vzdelávaní: nakopnutie k nezávislosti. Viac informácií možno nájsť na stránke <http://www.inclusion-europe.org>.

Spracovala: Mgr. Zuzana Kolláriková Zdroj: <http://inclusion-europe.eu>

Stretnutie s komisárom pre ľudské práva

Komisár pre ľudské práva Nils Muižnieks (Rada Európy) sa dňa 17. 6. 2015 stretol so zástupcami ZPMP v SR PhDr. Ivetou Mišovou, Mgr. Mariánom Horaničom a zástupcom NROZP v SR RNDr. Branislavom Mamojkom v hoteli Crown Plaza v Bratislave. Témou diskusie bolo dodržiavanie ľudských práv ľudí so zdravotným postihnutím. Komisár sa zaujímal o situáciu v oblasti pozbavovania spôsobilosti na právne úkony, o proces deinštitucionalizácie sociálnych služieb na Slovensku, komunitné služby, o inkluzívne vzdelávanie, ako aj o fungovanie inštitúcií, ktoré majú zabezpečovať, resp. monitorovať dodržiavanie ľudských práv osôb v Slovenskej republike.

Boli sme u prezidenta SR

Zástupcov organizácií osôb so zdravotným postihnutím prijal dňa 8. júla 2015 prezident SR Andrej Kiska. Diskutovali o rôznych problémoch, ktoré trápia osoby so zdravotným postihnutím. PhDr. Iveta Mišová krátko informovala o prebiehajúcom procese deinštitucionalizácie zariadení sociálnych služieb, pričom poukázala na aktuálnu potrebu osvety a medializácie tejto témy na Slovensku.

Záujemcovia o post komisára aj u nás

V priebehu mesiacov jún a júl sa na ZPMP v SR obrátili tri osoby, ktoré majú záujem uchádzať sa o post komisára pre osoby so zdravotným postihnutím. O podpore na tento post rokovalo Predsedníctvo ZPMP v SR, po vypísaní volieb predsedom NR SR budeme čitateľov informovať, ako sa situácia vyvíja ďalej.

Deň krivých zrkadiel

Projekt Krivé zrkadlá, podporený Ministerstvom kultúry SR a Nadáciou Dalkia, sa úspešne ukončil. Do akcie sa okrem Bratislavy zapojili združenia v mestách Malacky, Gelnica, Nitra, Komárno, Dolný Kubín, Banská Bystrica, Spišská Nová Ves, Trenčín. Touto akciou sa ZPMP v SR snaží meniť predsudky voči ľuďom s mentálnym postihnutím. Jubilejný, desiaty ročník je za nami, ďakujeme všetkým, ktorí sa na ňom zúčastnili a ktorí ho podporili.

Rekondično-integračný pobyt

Rekondično-integračný pobyt sa konal od 12. – 18. 7. 2015 v penzióne Hradisko Nemecká. Zúčastnilo sa na ňom 30 sebaobhajcov a 20 dobrovoľníkov. Hlavným cieľom bolo podporiť samostatnosť, nezávislosť, osobnostný rozvoj a rozvoj zručností a schopností dospelých ľudí s mentálnym postihnutím, ako aj podpora ich integrácie. Aktivity boli zamerané na rozvoj komunikačných a sociálnych zručností, bol vytvorený priestor na vlastnú tvorbu, kreativitu, športové aktivity i relax, výlety do okolia. Ceníme si prácu dobrovoľníkov a ďakujeme celému personálu penziónu za ústretovosť a spoluprácu.

Krst knihy

ZPMP v SR vydalo svoju prvú knihu pod názvom Stačí ľúbiť. Príbehy rodín s deťmi s mentálnym postihnutím, krst sa konal 25. júna v Café Berlinka, Slovenská národná galéria v Bratislave, krstnou mamou sa stala pani Iveta Radičová, moderoval Dado Nagy a hudobný sprievod Laco Lučenič a Petra Humeňanská. Knihu je možné získať bezplatne na Republikovej centrále ZPMP v SR. Ďakujeme všetkým, ktorí sa podieľali na jej vzniku a prajeme príjemné čítanie. Kniha bola vydaná v rámci projektu Dôstojný život – právo, nie privilegium.

Príbeh na týždeň

V priebehu leta sme spolupracovali na výrobe Príbehu na týždeň, ktorý spracovala redaktorka Slovenského rozhlasu Katarína Richterová. Príbeh je venovaný životu ľudí s mentálnym postihnutím v jeho rôznych podobách. Príbeh bol v Slovenskom rozhlase postupne zverejňovaný 17. až 21. augusta 2015. Katke Richterovej veľká vďaka!

53 publikácií ZPMP v SR

Keď sme sa pri príležitosti 35. výročia vzniku nášho združenia podujali prezrieť archív a spísať všetky publikácie, ktoré sme kedy vydali, netušili sme, že sa dostaneme až k vysokému počtu 53. Celkovo 53 publikácií pre široké spektrum čitateľov, od ľudí s mentálnym postihnutím, cez ich rodičov, opatrovníkov, priateľov... až po odborníkov.

Témy, ktoré sme spracúvali, boli rôzne, vždy sme sa však snažili priniesť užitočné a čo najaktuálnejšie informácie. Keďže sa v celom svete postupom času menil prístup k ľuďom s mentálnym postihnutím, niektoré „staré“ témy sme neskôr otvárali znovu, aby sme im dali nový šat.

Od roku 1993 dodnes vydalo ZPMP v SR tieto publikácie:

Roky 1990 – 2000

- Milá mamička, milý otecko... Rady rodičom detí s mentálnym postihnutím, 1992
- Techniky pre zlepšenie slabého tonusu svalstva jazyka a pier, 1993
- Milá mama, milý otec... Rady od rodičov pre rodičov mentálne postihnutých detí, 1993
- Naša rodina – Our family. Sumáre z 1. medzinárodného kongresu ZPMP v SR, 1994
- Príprava na prácu a zamestnávanie ľudí s mentálnym postihnutím. Zborník prednášok z 2. medzinárodného kongresu ZPMP v SR, 1996
- Vzdelávanie pre všetkých. Zborník prednášok z 3. medzinárodného kongresu ZPMP v SR, 1998

Roky 2000 – 2010

- Výtvarné umenie ako cesta sebauplatnenia. Zborník prednášok zo seminára ZPMP v SR, 2002
- Spôsobilosť na právne úkony v otázkach a odpovediach, 2002
- Rodiny a mentálne postihnutie v Európe, 2002
- Diskriminácia hlboko vnútorne zraňuje, 2002
- Čo je to Európska únia, 2002
- Situácia ľudí s kombinovaným zdravotným postihnutím v Európe, 2002
- Skoč a plávaj s nami. Manuál pre dobrovoľníkov ZPMP v SR, 2002
- Rozvíjanie tvorivých hudobných, pohybových, výtvarných a dramatických aktivít v práci s deťmi a mládežou s postihnutím, 2002
- Informačný sociálno-právny sprievodca, 2003
- Included in Society. Výsledky a odporúčania Európskej výskumnej iniciatívy o komunitných alternatívach bývania pre postihnutých ľudí, 2003
- Sociálne a podporné služby – cesty k integrácii osôb s mentálnym postihnutím. Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou, 2003
- Ľudské práva ľudí s mentálnym postihnutím. Národná správa – Slovenská republika, 2003
- Human Rights of Persons with Intellectual Disability. Country Report – Slovak Republic, 2003
- Európska únia proti sociálnemu vylúčeniu, 2004
- Sebaobhajovanie – ako na to, 2004
- Situácia ľudí s kombinovaným zdravotným postihnutím v Európe, 2004
- Európska smernica pre rovné zaobchádzanie v zamestnaní a povolani, 2005

- Práca Organizácie spojených národov, 2005
- Práca ako kľúčový faktor k inklúzii. Zborník z celoslovenskej konferencie s medzinárodnou účasťou, 2006
- Niekoľko inovatívnych nástrojov na podporu zamestnanosti občanov s mentálnym postihnutím, 2006
- Spoločne za lepšiu politiku – manuál pre mainstreaming, 2006
- Katalóg nástrojov na boj s predsudkami a diskrimináciou, 2007
- Ako podporovať ľudí s mentálnym postihnutím, 2007
- Komunikačné a profesijné zručnosti. Pracovné listy pre účastníkov vzdelávacieho kurzu, 2007
- Komunikačné a profesijné zručnosti. Manuál pre lektorov vzdelávacieho kurzu, 2007
- Zakladáme skupinu sebaobhajcov, 2007
- Zriadujeme regionálne vzdelávacie informačno-poradenské centrum, 2007
- Vzdelávanie ako nástroj na rozvoj ľudských zdrojov, 2007
- Tréning zručností pre prácu s ľuďmi s mentálnym postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb, 2007
- Chceš sa dozvedieť niečo o eure?, 2008
- Podporované rozhodovanie. Ľahko čitateľná verzia, 2009
- Podporované rozhodovanie, 2009
- Európske voľby 2009, 2009
- Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. Ľahko čitateľná verzia, 2009
- Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (s komentárom vybraných článkov), 2009

Roky 2010 – 2015

- Voľba nie je možnosť, ale právo všetkých, 2011
- Poradenské minimum – manuál pre odborníkov v oblasti poradenstva pre ľudí s mentálnym postihnutím, 2012
- Informácie pre všetkých – Európske pravidlá tvorby ľahko čitateľných a ľahko zrozumiteľných informácií, 2012
- Nepíšte pre nás bez nás: Ako zapojiť ľudí s mentálnym postihnutím do tvorby ľahko čitateľných textov, 2012
- Školenie učiteľov kurzov pre dospelých: Ako pripraviť školenie o tvorbe ľahko čitateľných a zrozumiteľných informácií, 2012
- Cesty k samostatnosti, 2014
- Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania. Ľahko čitateľná verzia, 2014
- Zodpovednosť za škodu spôsobenú tými, ktorí nemôžu posúdiť následky svojho konania, 2014
- Právo ľudí s mentálnym postihnutím na prístup k spravodlivosti, 2014
- Príklady z praxe zo súdneho konania o spôsobilosti na právne úkony. Ľahko čitateľná verzia, 2014
- Príklady z praxe zo súdneho konania o spôsobilosti na právne úkony, 2014
- Stačí ľúbiť. Príbehy rodín s dieťaťom s mentálnym postihnutím, 2015

Všetky spomenuté publikácie sú k dispozícii na Republikovej centrále ZPMP v SR a po dohode si ich môžete prísť osobne zapožičať, prípadne vziať (podľa druhu – ak sú ešte dostupné). Väčšinu publikácií môžete nájsť aj v elektronickej forme na našej webovej stránke www.zpmpvsk.sk v sekcii **Čo robíme > Užitočné > Publikácie.**